Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 6 ИЮЛЬ, 1985ШУ. ● № 81 (7116). ● Мах 3 кеп.

ЦхьайттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIа сесси

МАШАРЕИ КХОЛЛАМЕИ НАЬКЪАГIА

КЪАМИЙ СОВЕТЕ

2 июле сессе дIаходихьар Iалам лорадарои Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцарои дIадехараш кхоачашдарах йола доклад а содоклад а ювцилга.

Ма могга производствана интенсификаци еча, сага къахьегам энергеца Iалашбар лакхлуча хьалашка къаьстта боккха лоархIам болаш да белгалдаьккхар СССР гидрометеорологеи Iалама тIахьожам лоаттабареи Пачхьалкхен комитета председатела, депутата **Ю. А. Израэла.** Гонахьара Iалам лорадареи Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцареи пачхьалкхен программа кийчъярца ювзаенна предложенеш елар цо.

Оратора хетачох, бакъахьа хургда мехка хIанз болх беш йолча фои хийн бIехдара тIахьожам лоаттабеш йолча ерригача пачхьалкхен служба база тIа СССР экологически служба хьайича.

Карельски АССР-е, аьлар КПСС Карельски обкома хьалхарча секретара, депутата **В. С. Степанова,** Iаламах дикагIа пайда эцара, гонахьара Iалам лорадара дешаш принципиальни, боккъонца партийни гIулакх а хиша дIаэттад. Хала хете а, республика Iалама кхоачамех интенсивно пайда эцаш йолча цхьайолча министерствашеи ведомствашеи массе а хана теркалъяц Iалама процессаш. Республика хьуний лоаттам саготде дезаш хилар а хьоахадаь, оратора дийцар республике кийчъеча «Интенсификация-90» яхача комплексни программах.

В. И. Ленина цIерагIча Усть-Каменогорски свинцово-цинкови комбината директора, депутата **А. С. Куленова** белгалдаьккхар, Казахстане металлурги, хими, энергетика дегIаахара хIанзарча масштабашеи темпашеи къаьстта ирагIа хулийт Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцареи гонахьара Iалам лорадареи дешаш. Тха комбинато, аьлар оратора, укх тIеххьарча шерашка белггала лохдаьд аракхувсача хIамащца Iалам бIехделга. Цхьабакъда, кхы а дукха да данза дисараш. Iалам бIехдеш моттиг нийсъелча алхха предприятешта бехк баь ца Iеш, бехктокхаме оза беза проектировщикаш а гIишлонхой а, аьнна предложени йир цо.

Экономика интенсивно дегIаахара наькъа тIа яккхара тIаерзаяь йола КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша, экологически дешаш къоастадара дола дIоагIа лу, белгалдаьккхар Эстонски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, депутата **А. Ф. Рюйтела.** Цо дийцар Iалам лорадара республике кийчъяь схема вахаре чакхъяккхара опытах, массехк хаттар оттадир, агропромеи кхачан промышленностеи предприятешка отход кIезига йолеи вIалла отход йоацеи технологеш юкъейоалаярца дувзаденна.

Грузински ССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместителa, депутата **Н. А. Читанова** дийцар наха, къаьстта кагирхошта хьурмат деш боахам лелабара сакхетам луш республике беча балхах. Депутата айдир Тбилисера, Руставера, Кутаисера атмосфера цIена хилара, Iаьржача форда йистера Iалам лорадара хьакъехьара цхьадола дешаш. Цунна хетачох, Iаьржача форда йистошта гонахьара Iалам лорадара йIаьххача хана лаьрхIа программа кийчъе еза.

ЦIенхаштта Iилман-технически декхараш къоастаде деза шийтталагIча пятилетке энергетикий, аьлар СССР энергетикаи электрификацеи министра, депутата **А. И. Майореца.** Къаьстта аьлча, цо хоам бир экологически дуккха цIенагIа энерге хьаст хиларах тарра, мехка европейски даькъе атомни энергетика дегIаахар сихде дезаш хиларах. Йовхала электростанцеш технически юхаIалашъярца дувзаденна, цу предприятешка болх беш йолча Iалам лорадара оборудованена модернизаци еши, кердаяр оттаешин кхы тIа гIулакхаш чакхдаха лаьрхIа Министерство хиларах.

Йоккхача цементни предприяте чакхдоахача Iалам лорадара гIулакхех дийцар СССР 50 шу дизара цIерагIча «Акмянцементас» цементно-шиферни производственни объединене директора, депутата **Л. В. Петравичюса.** Итт шера доттагIалеи балхеи бувзамаш леладу коллективо ГДР-ерча «Дойна» яхача цементни заводаца. Интернациональни яхье боккха теркам тIабохийт Iалам лорадара балха опыта а.

Киргизе Компарте Ошски обкома хьалхарча секретара, депутата **Р. С. Кульматова** хоам бир укх тIехьарча йис шера республика Iалама-заповедни фонда ерригa майдаш 440 эзар гектарага кхоачаш тIанхетарах, хьуна массиваш шеръяларах. Къаьстта лоархIаме гIулакх лархIа деза КПСС XXV съезда решенешка хьежжа союзни лоархIам бола курортни зона хьаеча Иссык-Куль Iама рузкъа лорадари алсамдаккхари.

Iалама унахцIенои чох хвакъаста йиш йоаца сага нравственни унахцIенои лораяра хетадир ший къамаьл вовзаш волча йоазонхочо депутата **С. В. Михалкова.** Сел дукха ха йоацаш, алхха тIема хьалхарча шерашка, аьлар цо, дуккханеша оалаш даьржадар ер дешаш; вай хьежа дезац Iаламгарча къахетамга. ХIаьта хIанз вай а ца хьежаш Iалам хьеж вайгарча къахетамга. Дас санна боахам лелабара, долче, пачхьалкхен а, сакхетам чIоагIбар, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша дIадеххача тайпара — иштта да литература, вай юкъара декхар.

Азербайджански ССР Министрий Совета председатела депутата **Г. Н. Сеидова** аьлар, Каспийски форда бассейн бIех ца ялийтара, лаьттан ченаш лораяра, пайданеча оахкалех дикагIа пайда эцара республике къаьстта чIоагIа теркам беш хиларах. Депутата белгалдаьккхар, Баку атмосфере дIаарахкуйсача хIамаех дуккхаяраш цементни заводо кхувсаш хилар. ХIаьта СССР гIишлои материалий Министерствас шерагара шерага тIехьадоах цунна овлангара реконструкци яра дош къоастаделга.

Узбекистане юрта боахам дегIаахар керттерча даькъе дувзаденна да хий дехкаш лаьтташ леладарца, дукхача минеральни удобренеех, ядохимикатех пайда эцарца. Цудухьа республикана къаьстта боккхача лоархIаме ба лаьтта лорадара, цунах дикагIа пайда эцарэ болх, белгалдаьккхар Хорезмски областа Богатски районерча Нариманова цIерагIча колхоза председатела депутата **А. Искандарова.** Ораторо дукха масалаш доаладир цу лостамах шоаш беш бола боккха болх хьагойташ. Укх тIехьарча шерашка, белгалдаьккхар цо, баьцовгIаш лораяра биологически метод сихха дегIаухаш хилар. Цунца дувзаденна цо предложени йир юртбоахама ерригача зулам дерехя лазарехи баьцовгIаш лораяра экологически цIена наькъаш лохилга СССР Iилмай Академе сихдара.

Армене экологически хьал цахаддаш тоалу, аьлар Армене Компарте Ленинакански торкома хьалхара секретарь йолча депутата **Д. А. Арутюняна.** Дика да производство дегIайоагIашехьа укх тIехьарча итт шера атмосфере дIаарахкувса зуламе хIамаш дикка кIезигъялар. Из вIаштIехьдаьннад цхьайола къаенна химически производстваш дIакъовлар, кердагIйола технологи юкъейоалаяр, доми гази хьалоаца оборудовани оттаяр. автотранспорта балха тIехьара тIахьожам чIоагIбар бахьан долаш. Цхьабакъда, кхы а дукха да уж кхоачашделга Iалам лорадара правопорядок чIоагIъярах тийша доли дешаш.

Молдавски ССР Iилмай Академе президента депутата, **А. А. Жученкос** белгалдаьккхар, тахан лакха Iилман-технически боарам нхетои хилеи йиш йолаш боацилга, производство кIезига отход йолча е вIалла отход йоацача технологеи Iалама бийдал комплексно чакхъяккхареи ларда тIа ца хилча. Из доагIа агротехнически комплекса а. Къамаьл деш цо теркам тIаззар Iалам лорадара балхаш технически Iалашдечарча кхоачамбоацараштa.

Iилман-технически прогресс сихъяра хьалашка Iалам лорадара дош, белгалдаьккхар Туркменски ССР Министрий Совета председатела депутата **С. А. Ниязова,** къаьстта боккха лоархIам болаш да республика хьалашка. Iалама кхоачамех пайда эцара йоккха опыт Iоалый укхаза. Къоастаде дезача дешаех дувцаш, депутата белгалдир Iалама газ йоаккхилга республике сиха лакхлуш хилар бахьан долаш газ чакхйоаха завод хьалъе езилга.

Тха предприяте, аьлар Таджикски алюминиеви завода электролизникий бригадира депутата **М. Ш. Тошева,** Iалам лорадара доккхий гIулакхаш чакхдахаро таро еннай дIаарахкувса зуламе хIамаш дикка кIезигъе, наьха къахьегама а вахара а хьалаш тоаде. ХIаьта лоха латт газа хьисаперча хIамашта утилизаци елга. Керда конструкторски решенеш лаха йоагIа очистной сооруженей аппаратура кийчъеш.

Башкире экономика сиха дегIаахаро дIадийхад гонахьара Iалам лораделга, белгалдаьккхар «Башкирэнерго» районни энергетически управлене управляюще депутата **Ш. Р. Абдурашитова.** ГIулакхаш чакхдахар бахьан долаш дикка лохденнад Белая оала хий бIехделга, тоаденнад городий фегара хьал. Мехкдаьтта чакхдоаха заводаш иштта оалаш йолча «Мазутни вариантах» болх беш хиларца дувзаденна ораторо СССР Госпланагара дийхар цIенагIа мехкдаьтта чакхдахара дош къоастадар. Производствана интенсификаци яра нийша ца Iеш, из эш дикагIа дола экологически хьал хьакхоллара а.

(ТАСС).

Сихеи цIенеи чуэца хьувкъам!

Республике ка бола ялат эггара хьалха чуэца йолаеннарех я Грозненски района «Ильинский» совхоза барттайна коллектив.

Шоайла яхь а йоаржаяь ялат хьокхача хьинаре къахьегаш я дуккха а дезалий экипажаш. Сиха чуэцарал совгIа тIехьа хIама ца юташ тIехдика болх бе чIоагIо яьй совхоза механизатораша. Цхьаццайолча моттигашка кен хьакха болабеннаб АтабаевгIар вежарий Ахьъяди Амхьади. Цар беча балхага хьежача теш совхоза эггара дикагIбола механизатораш царех лоархIаш хилар бакъдолга. ХIанз кен чуэцачара лаьтта шоаш аьхад вежараша АтабаевгIар, хьувкъам дика хургболаш дукха Iунал даьд кхашта. Хьийга къа зехьа дайнадац.

Шоай даьшта гIо де арабаьннаб цар къонгаш, школе лакхерча классашка дешабагIа Адами Iадлани. Духхьашха деш дац цар из гIулакх, шин-кхо шу да уж кхашка шоай даьшца ахкан замалахьа къахьегаш бола. Дукха пайдане дар Iомаду укхаза кагирхоша. Цар лаьрхIад дийша баьлча механизатораш хила а цар гIулакх дIахо дIадахьа а.

700 гектар гаргга лаьтта дIалоацаш да ка бола ялат хьалхкедаь лаьтташ. БархI дийнахьа из хьекха а аьрда а даккха чIоагIо яьй боахама механизатораша. Хьалха из чуэцаш йоаьчул дикка кIезигагIа я из ха. Тахан механизатораша беча балхо хьагойт цар шоай дош кхоачашдергхилар.

СУРТА ТIА: хьокхаш латт кен; нена канашка хьожаш боахк Атабаев Амхад, Чакаев Iийса.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

Ялат а чуэц доакъар а Iалашду

«Комсомольский» совхоза механизатораша тайп-тайпара кхашкара балхаш комплексагIа дIадоладаь цхьа бутт гаргга ха я.

— Тха боахам дукха комсаш кхееш ба, — йоах кхай тIа дIадолхаш совхоза директора Цогоев Юрий Георгиевича. — Царел совгIа оаха леладу доахан, хьалкхеду ялати доакъара культураш. Уж дерригa кхашкара балхаш чакхдоахараш механизатораш хиларах цар вIашагIтох уж отраслеш. Царех хIара болхлочоа дика йовз ялат чуэца, доакъар кийчду, комсаш хьалкхею техника. Царех, ба е боахкараш а...

Тхона бIаргвайра шин зIамига саг.

— Из тха комбайнер Махмудов Шайхни цун гIончa Муцагов Хибибулаи ба, — аьлар цига лаьттача совхоза керттерча агронома Казачков Александр Ивановича. — Шаккхе Эскаре гIулакх а даь цIабаьхкаб. Комсомольцаш ба. Болх дика бу. Кхаь дийнахьа 60 гектара тIара мукх хьекха касарех Iобиллаб цар. Кхаь дийнахьа из аьрда а баьккхар. ХIара гектара тIара 27 центнер ялат даьккхад.

ДогIа делхаш ди дарах хьакхари ардари цхьана а долаш ялат чуэцара комбайн кийчъеш боахкар комсомольцаш. Кхы тIа 26 гектара тIара мукхи 65 гектара тIара кIаи арда дезаш бар уж.

— 4—5 дийнахьа чуийца даргда тхо из ялат. Бокъонца кхаьча 7 ди даьлча Iолега долалу фийгаш. Из чуэца деза цхьаккха хIама а ца дойташ, — аьлар Махмудова.

Из бакълувра. Ялат во хьийкъадац. Гектара тIара 30 центнер яла мегаш да кIа. Сухал бе беза.

— 300 тонн ча а юхе хIама ца дуташ хьагулдергда,— йоах бригадира Исаев Рамзана. — Цох дика доакъар хургда.

Волокушашца из хьагулдеш боахк трактористаш Эдельханов Шайхни Асхабов Шамили. Стогометателашца из хьалтел Приходько Семенен Эдельханов Лечаси, цох дика аргIаш ду Ойбуев СаIид-Iалве.

— Опыт Iоае езаш механизатораш бац тха бараш, — доккхалдеш дувц совхоза директора. — Дикка ха я цар болх бу, цул совгIа укх шера йоал кийчъеш а практически опыт караерзаяьй цар. Хьалха хьенхача люцернах шоллагIча классах йола 230 тонн йол дIаоттаяьй, 350 тонн сенаж чуеллай. Уж доакъараш месячника заданел шозза дукхагIа кийчдаьд.

ХIанз люцерна шозлагIа хьакха йолаяьй. Дукха доакъар кийчдергда цох а. Йокъаенначул тIехьагIа бийсана шелалах из хьалъэцаш хургва тракторист Сириев Iаьла.

— Цох аргIаш а бийсана дергда оаха, — шоай опытах лаьца дувц ВЛКСМ Наурски РК пленума члени, шоай юрта Совета депутати волча Эдельханов Лечас. — ТIаккха геттара дика хургья йол.

700 тонн из кийчъе лерхIаш ба болхлой. Доакъара баланса юкъе хургья 75 тонн свеклаш, 600 тонн силос, концентраташ.

— Тха хьайбаш леладераш таро йолаш ба шурен дулхи дукхагIа данкха, — йоах Цогоева. — Хьайбай продукташ йохкара ах шера планаш тIеххоачашъяьй. ХIара Iаттагара 1450 килограмм шура яьккхай. Из 166 килограмм дукхагIа я соахка цу юкъа яьккхачул ХIанз юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара дийнахьа 12 килограмм шура йоаккх.

...Иштта доакъар кийчдеш а ялат чуэцаш а боахк совхоза къахьегамхой. КПСС XXVII съезда дика накъавакха лерхIаш ва царех хIарaвар.

П. ГАГИЕВ.

ПОРЯДОКИ ОРГАНИЗОВАННОСТИ ЧIОАГIЪЕШ

Ший XXVII съезда накъайодача ханарча парте планашеи боламашеи айду советски наьха творчески низаш, чIоагIбу мохк социально - экономически дегIаахар сихдара, производства а управлене а дерригача доакъошка порядоки организованности чIоагIъяра тIехьара лоIам. Из дика хьагойтад СССР Лакхехьарча Совета сессе.

Сессе ше къамаьл деш накъоста М. С. Горбачева белгалдаьккхад, Лакхерча Совета болх хьинарегIа хилийтара, пачхьалкхен решенеш тIаэцара, уж кхоачашъелга Iалашдара, уж вахаре чакхйоахача тIахьожам лоаттабара декхараш органично вIашагIтоха декхар долча Советий лоархIам лакхбара никъ дIахо йодача хана а чакхбаха лаьрхIа парти хилар.

Партийни наказ гIулакхаца тIайийцад халкъо хержараша. ХIаман хьурмат деш бола мехка дай Iоаш болччара принципиально дог лазаш къамаьлаш дир цар вай вахара керттерча дешаех, чIоагIа критика йора советски обществана кердача доазонашка яла новкъарле еча кхоачамбоацараштa, коллективно белгалдоах хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара наькъаш. Иштта гIулакхех хьахул халкъа социалистически самоуправлени вай оалар.

3 июле СССР Лакхехьарча Совета сессе болх дIахобихьар палаташа цхьана яьча заседане.

ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш тохарца тIайийцар депутаташеи хьашашеи новкъостий **М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, С. Л. Соколов, Б. Н. Ельцин, Л. Н. Зайков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, В. П. Никонов, К. В. Русаков.**

Заседане председатель вар Къамий Совета председатель **А. Э. Восс.**

Цо хоам бир, шинна а палате Iалам лорадарахи Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцара йолча законодательства дIадехараш кхоачашдарахи дола дош дийца даларах.

ТIеххьара къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела заместитела депутата **З. Н. Нуриева.**

Союза Совето а Къамий Совето а, аьлар цо, лаьрхIа йийцай цу дешах йола СССР Министрий Совета доклад. СССР Лакхехьарча Совета палатай содоклада тIа а къамаьлаш даьча депутаташа а биззача бoараме хьал а лаьцаб къоабал а бу гонахьара Iалам лорадара даькъе Коммунистически парте хьалхаленца мехка беш бола болх.

Цунца цхьана, йоагIа а йоагIаш критика льй цхьайолча министерствашти ведомствашти. СССР Министрий Совет хьожаргья Союза Советеи Къамий Советеи комиссей содоклада тIа а къамаьлаш даьча депутаташа а еннача предложенешка, царех доагIаш дар дергда.

Депутаташа берригаш раьза болаш тIайийцаб «Iалам лорадарахи Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцарахи йолча законодательства дIадехараш кхоачашдарах» бола СССР Лакхехьарча Совета соцам.

Соцам тIа белгалдоаккх, Советски пачхьалкхене Iалам лорадара гIулакха ца хаддаш теркам белга. Ше дIаьхий долчча тайпара лаьттан тIара дерригa Iалам лорадара даькъе адамленна хьалхашка латтача проблемаша дIадех дунен халкъашта юкъе айхха цхьана гIулакхаш леладелга. Вай планета тIарча Iалама а вахара шийна а Iальмате боккха кхерам тIатосс империалистически низий бехкагIа герзаш Iоадаро, из космосе дIадIахьаро, термоядерни тIема кхерам хиларо. Цо хIаланье тарлу ерригa цивилизаци. Цудухьа Советски Союзо хьинаре дакъа лоац машара тIехьарча къовсаме, чурча а арахьарча а политика лоархIамегIара лостам лоархI гонахьара Iалам лораделгеи тоаделгеи.

Iалам лорадечара толамаш доккхий да, белгалдаьккхад соцам тIа, цхьабакъда, кхоачамбоацараш а дукха да.

СССР Лакхехьарча Совето хиланза даргдоацаш лаьрхIад Iалам лорадараи Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцараи, сага гонахьара Iалам тоадара, цу даькъера законаш дизза кхоачашдара кхы тIа экономически, организационни, правови, кхыдола гIулакхаш чакхдоахилга.

Правопорядок чIоагIъяра, гражданий бокъонаши законни хьашташи лорадара советски законаша дIадехараш кхоачашдара тIахьожама йолча СССР прокуратура балхах отчет а луш, къамаьл дир СССР генеральни прокурора депутата **А. М. Рекункова.**

СССР генеральни прокурора отчетах законодательни предложеней комиссей содоклад а еш, къамаьл дир СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета законодательни предложеней комиссе председатела депутата **В. П. Миронова.**

Парте белгалдаьха доккхий халкъбоахамеи социальнии декхараш кхоачашдара, аьлар цо, де дезар да дIахо а социалистически законность чIоагIъелга, пачхьалкхени общественни порядок хилийтара прокуратура органий, кхыча правоохранительни органий лоархIами бехктокхами айбелга.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо тIадилларах палатай законодательни предположеней комиссе Iомабир СССР прокуратура болх. Укх тIеххьарча шерашка социалистически доалахье лораяра законодательство нийса лелаяйтара, доал ца дарца, рузкъа зехьа доадарца, пачхьалкхен отчетноста прискаш ярца къовсам лоаттабара бола прокурорски тIахьожам чIоагIбаьб. Агропромышленни комплексе прокурорски тIахьожам лоаттабара дукхагIа терко ю.

Цунца цхьана, аьлар содокладчика, экономика даькъе законаш кхоачашдайтара прокурорски тIахьожам лоаттабеча хIанз а тIехьа цIенхаштта кхоачамбоацараш да. Прокурорашка къаьстта терко яр дIадех боахама законодательстве гIожа нарушенеш еш дуккха моттигаш хиларо. Масала, договорни дисциплина телхаярца дувзаденна 102 эзар совгIа долча гIулакхага дIадахача шера хьенай духхьал пачхьалкхен арбитражаш. Бокъалдар аьлча, цунах бола бехктокхам хьалхарча аргIагIа тIабожа беза йоагI-йоагIача министерствашти ведомствашти, боахамий организацей кулгалхоштa. Цхьабакъда, прокурораша ший ханнахьеи иреи уж факташ геркал ца еш цхьайола хапаш а нийслу ,де мел дезар а дац цу хьанъехьа.

Iилман-технически прогресс сихъяра долча дешашта хетаяь КПСС ЦК хиннача совещане хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа прокуратура органаша тIахьожам чIоагIбе беза Iилманеи техникаеи карагIдаьннараш пайданегIа долча хьисапе юкъедоаладара, кулгалдареи боахама механизми эргаьккха тоаяра тIадерзадаь дола законодательство кхоачашдайтара.

Коммунистически парте, Советски пачхьалкхено, аьлар дIахо оратора, хаддаза йоанхо ю гражданий бокъонаши законни хьашташи лорадара. Цхьабакъда, цу даькъе а прокурорски тIахьожам дIахо эргабаьккха тоабе безаш ба. Пачхьалкхен управлене органашта гражданаша тIакхухьача гIулакхашка хьажара бола прокурорски тIахьожам чIоагIбе безаш ба. В. И. Ленина ма хьеххара, прокурораш декхарийла ба законность миччa бесса телхадой а машар боацаш къовсам лоаттабе, моллагIча учреждени е саг вар аьнна а доацаш.

ДIахо оратора довзийтар укх тIеххьарча хана зуламашта кхыча правонарушенещца лоаттабу къовсам чIоагIбара прокуратура а кхыча правоохранительни органаша а деш дола балхаш. Корта бохабу малараш меларащца, хулиганствоца, юкъарча пайданеча къахьегама юстара бовла гIертаращца, къахьегаш ца яьха доходаш яха гIертаращца, къовсам лоаттабара чурча гIулакхий органий болх, законодательство кхоачашдара бола прокурорски тIахьожам цIенхаштта тоабар. Тохкам баро хьахьокхаш ма хиллара цу эхь дайнача гIулакхащца моттигерча советий, правоохранительни органий, общественноста оагIонгахьара лоаттабу къовсам дукхагIча хана хул хоадамболлаш лостам боацаш, е цхьан керта боацаш, кампанейски лелабеш.

Законодательни предложеней комиссеша, аьлар дIахо содокладчика, къаьстта чIоагIа терко йир прокуратура органашти халкъа депутаташти юкъерча цхьана къестадеча дешай. Укх тIеххьарча шерашка Советаша цу лостамагIа бола болх дикагIа бу. Цхьабакъда, шоай таронех кхоачамболлаш пайда ийбац. Цхьайолча моттигашка прокуратура органий халкъа тIахьожама комитетащца, кхыча тIахьожам лоаттабеча органащца доагIагIача бесса бувзамаш леладац.

Укх тIеххьарча шерашка прокуратура органий балха стили методаши тоаеннилга, къахьегама коллективащцареи бахача нахацареи цар бувзамаш шерденнилгеи чIоагIденнилгеи, прокурорски тIахьожамах хьахиннар довзийтар дукхагIа хулга белгалдоаккх комиссеша. Цхьабакъда, из иштта дале а укхаза а кIезига дац пайда эцанза дола кхоачамаш.

Законодательни предположеней комиссеша, аьлар ший къамаьл чакхдоалаш В. П. Миронова, могаяьй генеральни прокурора отчетах йола СССР Лакхехьарча Совета Соцама проект.

Препеш дIа а йолаеш, Украина компарте ЦК шоллагIча секретара, депутата **А. А. Титаренкос** белгалдаьккхар правопорядок чIоагIъяра, гражданий бокъонаши законни хьашташи лорадара прокуратура органаша боккха болх беш хилар. Цунца цхьана, КПСС ЦК апрельски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, къаьстта зуламе гIулакхаш ца нийсдалийтара, дIахо кхы а дукхагIа болх бе беза цар. ЛархIа а доагIаш нийса доацаш лерхI дукха инструкцеши кхыйола нормативни акташи арахецилга, царех цхьа дакъа бокъонца къаденнад. Цо новкъостал дац порядок чIоагIъяра, хIаьта дукхагIйолча хана ца эшаш дола чоалхане гIулакхаш нийсдолийт балха тIа. Цхьан даькъе, болхлойи гIулакхерча наьхеи дисциплинарни бехктокхама нийсхо еш йолча дуккхача нормативни акташка цIаьхка хьожилга сихде дезаш да.

Халкъа депутатий Советаша, дIахо дувц оратора, шоашка доалдара тешам а бенна дIаеннача территоре тIа законаш нийса леладайтара тIахьожам лоаттабара шоашта шерра еннача бокъонех бизза пайда эца беза, правопорядок телхаеш мел нийслуш йолча моттигашта хоадамболлаш никъ бехка беза.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

ОАРЦ ДАЛА!

ЙоархIаша йоаеш латт

Iай доахана лу шура алсамъяккхара геттара дика новкъостал ду доакъара свеклаша. Укх шера 30 гектара тIа кхею уж Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхозе. ЛерттIа лаьтта кийчдаьн агротехнически толашагIа йолча ханеи дIайийна доакъара свеклаш дика дегIаяьхкар юххьанца. Цхьабакъда, ший ханнахьа оасар ца дар бахьан долаш хIанз йовш латт царех дукхагIъяраш, Мужеча дIайийнараш къаьстта. Фуд бахьан?

Укх шера бутт хьалха хиннача кустовой партийни собране царна доал делга тIадилладар Галашкерчеи Мужичерча халкъа депутатий юртий Советий исполкомашта, школай производственни бригадашта.

Дешархой дика лоархIабу шоай декхарех. Оасарах цIена да цар кхаш. Оасар дара кIезиг-дукха нах оарцагIбаха карагIдаьннад Галашкарча юрта Совета исполкома а. Цхьабакъда, Мужечарча юрта Совето цу хьакъехьа даь хIама дац хIанз а. Из бахьан долаш цига дIайийна доакъара свеклаш, дешархоша доал дераш ца лаьрхIача, оасаро хIалакьеш латт.

ЛерттIа доал дича хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 230—240 центнер доакъара свеклаш йоал. Долче, 600 тонн уж Iалашъе план оттаяьр, хIаьта колхозхоша 660 тонн кийчъе декхар тIайийцадар. Цхьабакъда, гIулакхаш хIанз санна леле, цох хIама хургдац.

Субботникаш еш оасар дара Оалкама, Мужеча, Галашка йолча предприятешкара, учрежденешкара нах, колхозхой кхозза, диазза оарцагIбаьхача йоархIех IоцIенлургдар свеклаш дIайийна кхаш. Колхоза кулгалхоша, юрта Советий исполкомаша цхьана лоацача хана из ца дича дарг а дац.

Х. МАГОМЕТОВ.

ПОРЯДОКИ ОРГАНИЗОВАННОСТИ ЧIОАГIЪЕШ

(Ихстедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Боахамий хьакъехьарча гIулакхий законность нийса лелаяра пачхаьалкхен, плановии къахьегамеи дисциплина чIоагIъяра дола актуальни дешаш Лакхехьарча Совета массазарча комиссеща, республика правительстве, моттигерча Советашка хьажара хан-ханнахьа увттаду, аьлар Казахски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, депутата **Б. А. Ашимова.** Цо хоам бир социалистически доалахье лораяра дола законодательство нийса леладара лоаттабу тIахьожам чIоагIбенна хиларах, рузкъа зехьа ца доадайтара, доал ца делга дIадаккхара, дика йоаца продукци ара ца хецийтара, договорни дисциплина телха ца яйтара тIагIертта къовсам лоаттабеш хиларах. Цхьабакъда, из духхьал юхьиг мара яц бе безача боккхача балха. Оратора хетачох, министерствайи ведомствайи объединенейи предприятейи юридически службаъ чIоагIъе еза, гIулакхаш тIара нах правовни нийчбелга тоаде деза.

Мохк социально-экономически даькъе дегIаккхувлара хоадам боллаш дола декхараш кхоачашдара юридически Iилмеи практикеи айхха вIашка озара йолча проблемашта хетадаь къамаьл дир СССР Iилмай Академе пачхахьалкхенни бокъонийи института директора, академика **В. Н. Кудрявцева.** Цо белгалдаьккхар, Iилмо хьа мел кхелладар практика на юкъе ца кхухьилга. Къамаьл деш хинначо дийцар боахамий болхлой культура лакхъе езаш хиларах, тIа-гIа шерагIа бахача наха юкъе правовни знанеш йоаржае езаш хиларах, дикка дукхагIа юридически литература арахеца дезилгах.

Сона, болхлочоа, боккха тоам хиниаб массане а хIаране а хьал-таро къахьегаме лоацача даькъага, дукхагIа къахьегаргеи цуи дикалгеи хьежжа мара ма хилийта, яхаш М. С. Горбачева дийцачох, аьлар В. И. Ленина цIерагIча Тбилисски электровозостроительни завода бригадира, депутата **Г. А. Метонидзе.** Халахете а хIанз а тIехьа кIезига бац вай обществе наьха чотагIа баха гIерташ бараш, мичча бесса яьккха а шийна дукхагIа хIамилг яккха гIертараш. ХIамилг яккхара психологера, дер дайна леларгара, ховш ма хиллара, юкъарчал доацаш дIаболалу законаш телхадара никъ. Цудухьа вай вахара нормаш тIара мичча бесса ваьнна а вала йиш хургйоацаш дола хьалаш хьакхолла дезаш да.

Дисциплинеи порядоки чIоагIъяра КПСС ЦК белгалдаьча гIулакхех дика пайда баьлар правоохранительни балхах хьахуларашта, аьлар СССР чурча гIулакхий министра, депутата **В. В. Федорчука.** Укх тIехьарча хана МВД партийнии комсомольскии организацешца айхха контакт хилар бахьан долаш дикка чIоагIъеннай милици.

МВД лоархIамегIа бола белх ба, аьлар депутата, пачхаьалкхен а гражданий а хьашташ лораделга, бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чIоагIбелга. Цхьабакъда, хIанз а тIехьа цхьайолча моттигашка Iалашдуденнадац социалистически доалахьенна тIаккхувдар дIадоаккхилгеи цунна никъ бехкилгеи. Укх тIеххьарча хана милици чIоагIагIа къовсам лоаттабе йолаеннай корта бохабу малараш. меларашца, цунца дувзаденна бокъонаш телхаерашца.

КПСС Воронежски обкома хьалхарча секретара, депутата **В. Н. Игнатова** белгалдаьккхар правопорядок чIоагIъяра коллективашкара къахьегамеи производственнии дисциплина лакхъярца айхха дувзаденна хилар. Цо дийцар корта бохабеча маларашта, алкоголизмана духьала областе лоаттабеча къовсамах.

Социалистически законность чIоагIъяра юкъмоттигера дешаш къоастадеча общественносто шерра дакъа лоацаш хиларах дийцар профсоюзи Узбекски республикански совета председатела, депутата **Н. М. Махмудовас.** Шоашта тIадиллача гIулакха тIехьара, пачхаьалкхен дисциплина, плановии къахьегама дисциплина чIоагIъяра тIехьара кадрай бехктокхам айбара духьа профсоюзаша беча балхах хоадамболлаш дийцар цо. Производства ерригача доакъошка къахьегама коллективаша доахаш дола тохлийтара ламаш дикагIа хилийтара новкъостал дар, хьинаре къахьегарца наха мел эша хьалаш Iалашдар, цар быт тоаяр шийн декхар лоархI республика профсоюзаша. Къахьегама коллективех долча СССР законах ма могга биззагIа пайда эцара йолча резервех цаI я из, цо таро хулийтаргья социальни ниIсхон принципаш чIоагIагIа лелае.

СССР генеральни прокурора отчет йийца чакхъяьнай. СССР Лакхехьарча Совето массава а раьза вочаш соцам тIайийцаб, цу тIа белгалдаьккхад экономика эффективности советски халкъа хьал-тарон айяра. социалистически демократи эргаьккха тоаяра, гражданий бокъоний гарантеш чIоагIъяра эшача хьалех цаI хиларах тарра социалистически законности правопорядоки дIахо чIоагIъяра бола никъ вай мехка леррагIа чакхбоаккхаш хилар. Прокуратура органаша тоабаьб шоай болх.

Цхьабакъда, тIахьожама йолча прокуратура органий балхо социалистически законность дIахо чIоагIъяра партеи правительстваи дIадехараштa хIанз а тIехьа биззача боарамагIа жоп лац законаш кхоачашдара даькъе. Боахама даькъе законодательство кхоачашдара кхоачамболлаш тIахьожам лоаттабац. Профилактике, корта бохабу малараш мелачарна, дер дайнараштa, къахьегамах хьахинна йоацача доходашта духьала къовсам лоаттабеча прокуратура, кхыча правоохранительни органий балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш долаш да. Гражданий предложенешка, заявленешка, жалобашка хьажара порядках долча законодательства дIадехараш пачхаьалкхени общественнии органаша кхоачашдеча лоаттабеш бола прокурорски тIахьожам тоабе безаш ба.

СССР Лакхехьарча Совето тIадожадаьд СССР Прокуратура, кхыча правоохранительни органашта гуча а доахаш шийн ханнахьа мичча тайпа дале а законность телхаделга дIадаккхара, социалистически вахара хьисапаца товш доацача гIулакхашца къовсам лоаттабара хоадамболлаш дола балхаш делга.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдарах йола доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара **Т. Н. Ментешашвиле.** СССР Лакхехьарча Совето тIайийцар доагIаш дола законашц соцамаши.

ЦхьайттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе цу тIехьа шийн болх чакхбаьккхар.

(ТАСС).

ПРАВОПОРЯДОК ЧIОАГIЪЯРАХ, ГРАЖДАНИЙ БОКЪОНАШИ ЗАКОНАГIА ДОЛА ХЬАШТАШИ ЛОРАДАРАХ ДОЛЧА СОВЕТСКИ ЗАКОНАША ДIАДЕХАРАШ КХОАЧАШДАРА ТIЕХЬАРЧА ТIАХЬОЖАМАГIА СССР ПРОКУРАТУРО БЕЧА БАЛХАХ

СССР ГЕНЕРАЛЬНИ ПРОКУРОРА ДЕПУТАТА А. М. РЕКУНКОВА ОТЧЕТ

Овлангара социально-экономически декхараш къоастадаро дIадех вай политически системе йолаш йолча тароннех биззагIа пайда эцилга. ЛоархIамегIа хулаш доагIа порядоки дисциплинеи, социалистически законность чIоагIъелга.

Из — хано чIоагIа дIадехар да. Къаьстта хIанз, дисциплинеи организованности чIоагIъяра тIехьа парте хьалхаленца дерригача халкъа болам баьржача хана укх отчетага СССР Лакхехьара Совет хьажар — кхы цхьаькха а цхьа тешал да правоохранительни органаш правопорядкана хьалха къаьстта бехктокхаме хилара. Парте XXVI съезда, тIехьагIарча Пленумий, КПСС ЦК соцама решенеш кхоачаш а еш, прокуратура низ тIаахийтаб советски общественни строй, гражданий кортамукъали конституционни бокъонаши моллагIа а царна тIаккхувдадеча кулгех лораяра, советски законий авторитет лакхъяра.

Цахаддаш теркам лоаттабаьб боахама гIулакхашка законность чIоагIдара. СССР Прокуратура СССР халкъа тIахьожама Комитетаца тIахьожам лоаттабеча кхыча органашца цхьана тIахьожам чIоагIбаьб министерствашеи ведомствашеи законаш кхоачашдара, цар пачхаьалкхеи дисциплина нийса лелаелга, халкъа доалахье лораелга Iалашъяра, во доал дарцеи расточительствацеи хьинаре къовсам лоаттабу. Укх тIеххьарча шерашка прокуратура органаш хьежай СССР-еи союзни республикайи 35 министерстваи ведомстваи предприятешка законодательство мишта кхоачашду.

БIарчча хьайийцача гIулакхаш дикагIча оагIорахьа тоалуш да, аьлар дIахо докладчико. Бакъда, хIанз а нийслу вайна лоархIам боллаш пачхаьалкхен, къахьегама, плановии договорнии дисциплина телхаеш, местничествои ведомственности, доал дара социалистически принципашта тIера бувлаш йола моттигаш.

Гучадаьха кхоачамбоацараш хилара бахьаний баьча тохкамо кхы а дукхагIа тешаву, цар овлаш гIулакхаш тIарча цхьаболча наха шоашта тIабиллача балха участкаш боагIача бехктокхаме ца лелаяргара, цар балха тIахьожам ледара лелабаргара хьадоагIаш хиларах.

Прокурорски проверкаша хьахьекхад договорнии плановии дисциплина телхаелга химически кIорани, минеральни удобренейи Iаьркача металлургеи промышленноста министерствашка гIолла дукхагIа даьржа хилар.

СССР минлесбумпрома системе дукха ха йоацаш гучадаьлар пачхаьалкхен дисциплина цIенхаштта телхаяь хилар. Цу отрасла дукхахача предприятеш договорни декхараш кхоачашдеш хиннадац. из бахьан долаш духхьал дIадахача шера халкъа боахама цхьа миллиард сома совгIа маьха продукци дIа ца луш йисай. Керттерча даькъе из ишта нийсделар кулгалхоша, министерства аппарата, ерригсоюзни производственни объединенеша закон нийса чакхдахара тIехьара теркам лаьгIбарах, фондех базар еш болча зуламхошкара доагIар цIенхаштта хьадехаш ца хиларах.

КПСС ЦК апрельски Пленуме хоадам болаш аьннад, договорни декхараш кхоачашделга — дисциплина деша лоархIаме оагIув я. Укхаза жоп дала саг ва, жоп хьадеха а дала а ва укхаза. Закон телхадарах доагIар цхьаккха а озабезам боацаш хьадехаргда.

ДIахо докладчика дийцар арахецача продукце дикал массе а оагIорахьара лакхъяра, пачхаьалкхен отчетносте приписках яраца лоаттабеча къовсама дешайх. Ишта, цо белгалдаьккхар, приписках еш йола моттигаш цхьайолча гIишлон министерствай автомобильнии машинаькъеи транспорта, бытовой гIулакхаш деча, агропромышленни комплекса предприятешка нийслуш хилар. Цхьайолча республикашка, краяшкеи областашкеи уж гучаьхай цу отраслай техкача дукххача предприятешкеи организацешкеи. Приписках елга юкъера дIа ца доалаш хилар хьадоагIаш да царна оценка луча узковедомственни тайпара хьажаргара, лакхехьа латтача управленияра органаша уж ловш, хIаьта цхьайолча хана гIулакх тесса дуташ хиларгара.

Социалистически доалахье лораяра беш болча балха лоархIам белгал а беш, КПСС ЦК апрельски Пленумо белгалдаьккхар духхьал цхьан тIахьехамегIа, гучогIа, хIама хургдоацилга — уж тоъаргдолаш хиннад, хоадам болча нахагара материальни маьхаленаш лораяран царех боагIача бесса пайда ийбараи доагIар, цу даькъе законодательни дар а долаш, дукхагIа хьадеха деза ха хьатIаатталга.

Къоалаш дарцеи кхааш нийдарцеи лоаттабеш бола къовсам хIанз ирбеннаб. Пачхаьалкхен, советски, правоохранительни органашеи къахьегама коллективашеи цхьана низ тIаахийтар бахьан долаш тIехьарча хана каьннай дуккхача предприятешка материальни маьхаленаш лечкъаеш дIаккхухьаш хинна каналаши лазейкаши дIакъовла.

Горьковски областе координированни гIулакхаш чакхдаьхар доагора-смазочни материалаш лечкъаелга дIадаккхара тIадерзадаь. Цунах хьахиннар да пачхаьалкхен организацешка бензин кходе вIаштIехьдалар. ХIаьта бензозаправочни станцешка шоай доалахьа автомашинаш ярашка из дохкилга шера кхозза дукхагIа хиннад. Цу тайппара болх чакхбаьккхаб кхыйолча массехк областашка.

Бакъда, доагIача бесса доал ца дарах, хIама лехьа доадарахи къоалаш дарахи хулаш дола зенаш нонагIо да. ТIеххьарча ханнала торговлеи общественни кхачани системашка гучаювл шоашта болча аьттонна зуламаш дара, нийдархой Iехабара, спекулянце, кхааш нийдара факташ.

СССР торговле Министерствае, Центрсоюзеи моттигерча цар органийи кулгалхоша порядок е безам болаш гIулакх массаза а дац, уж дешаш къоастадеча дувцари хьадери цаI хилац. Дуккха зуламаш хьадеш дола бахьанаш дIадахара де дезараш дац СССР кхачан промышленноста Министерствос.

Практико хьахьокх къуйи кхааш нийдерийи хIама яккха гIерташ йола уйлаш, массаза яхар санна, бехктокхам ца кхетабеш, зуламаш ца хилийтара тIехьа лелабу, кхетама болх тесса битача хьале хьахулаш хилар. Пачхаьалкхен дисциплина нийса лелаяра тIехьа лоаттабу къовсам, пачхаьалкхе Iехо гIерташ долча моллагIча гIулакхашца халкъа рузкъана кулгаш тIаккхувдадарца, шийна долча гIулакха служебни хьалах пайда ийбарца компромисс йоацаш духьале яр — парте хьалхашка оттадаь декхараш тIехьашка ца йоалаши хьаькъалцеи кхоачашде кадрашта хар цу даькъе прокурорскичарна а, ховш, керттердар да. ХIаьта оаха кхы тIа а де дезараш дергда прокуратура гIулакхаш цу дIадехарашка хьежжа хилийтара.

СССР генеральни прокурора дийцар правовой рычагий экономикера лоархIам чIоагIбе безилгах, боахама кадрай правовой культура лакхъе езилгах, уж Iомабара система тоае езилгах, вузашкеи техникумашкеи правовой знаней лардаш хьехалга шерде дезилгах. Халкъа боахама правовой Iалашо елга хано дIа ма деххара дац тахан. Масала, промышленни предприятей кхоалагIа дола дакъа, ахаш колхозаши совхозаши вIалла а юридически гIулакх ца деш я.

Производстве порядок яра тIехьа ма боагIара пайда ийбац къахьегама коллективех долча СССР Закона чуйоагIача йоккхача таронех. ХIаьта ШоллагIча Московски пачхаьалкхен подшипникаш еча завода, «Электросила» яхача Ленинградски объединене, Харьковски тракторни завода, «ВЭФ» яхача Рижски объединене, ишта кхыйолча предприятей масало хьахьокх дисциплина, кхомбара режим чIоагIъеча, къахьегамга хьежжа алапи хилара тIехьа болхлоша шоаш айхха дакъа лоацача, профсоюзни организацеша, производственни тIахьожамо, новкъостий судаша, шоай лоIамеча халкъа дружинаша дика болх беча законаш телхадеш моттигаш ца хилар, производства эффективность цахаддаш лакхлулга.

Дукха теркам тIабахийтар доклада тIа гражданий социально-экономически, политически личнии бокъонаш лораяра дешашта. Белгалдаьккхар, къахьегамеи жилищнии законодательство нийса лелаяра къаьстта лоархIам беш хилар. Къахьегама конфликтий дукхагIа дола дакъа къоастаду духхьал предприятешка. Гражданий къахьегама бокъонаш телхаелга тIехь-тIехьа кIезигагIа хулаш доагIа, амма, цIендаь дIадаьккха даьннадац из. Цу санна йолча факташта тIехьашка латт гIулакхаш тIарча наха закон ца ховлга, хIаьта кIезига нийслац, из тесса леладеш а.

КIезига моттигаш яц негативни гIулакхашца лоаттабеча къовсаме айхха граждански позици а лоацаш, доагIа а доагIаш наха дIадехар моттигашка хьал а ца лоацаш, цар центральни органашка леткъа безача оттабеш а. ЦIендаь юкъера дIадаьккха дац хьаьнала бале а лакхехьарчар халхарой а хинна ца лелаш бола болхлой новкъара дIабаха гIертилга а. Прокуратура органашка тайп-тайпара дешаш дувцаш дукха нах ух. Закон телхадарах йола сигналаш дукхагIа тохк цу моттигашка дIа а ухаш.

Оаха цахаддаш лакхду хIара саго депача гIулакхага эггара чIоагIагIа теркам тIа а бохийташ хьажара, прокурорски надзор моллагIа долча бюрократически харц гIулакхаш ца леладайтара йола гаранти а хинна дIаоттара тIехьара хьадехараш.

Социализмо хьакхол буламаш дIадахара, общественни вахара дерригача доакъошка законноста режим чIоагIъяра дикагIдола хьалаш, аьлар А. М. Рекункова. Эзараш йолча нах бахача моттигашка цIенхаштта бокъонаш телхаеш моттигаш хиннаяц массехи шера. Уж ца хилийтара цахаддаш болх бу РСФСР, Украина, Грузе ишта кхыйолча республикай дукххача городашкеи районашкеи.

Цунца цхьана тернал динза даргдац зулам чоалхане социальни явлени хилар. Цун бахьанаш — дIадахачох юхедисарашкара санна, вай дегIаахара белггаларча проблемашкареи халонашкареи кхетама балха кхоачамбоацарашкара, правоохранительнии пачхаьалкхен кхыйолчеи органий кхоачамбоацарашкара доагIаш да.

Цудухьа лоархIамегIа дола декхар а хинна дус хIара даьча зулама бехктокхам тIера дIа ца балийтар Iалашделга. Даьча зуламах болча хIара хоамах, заявленех милицеи следствеи органаша законагIа доагIа тIаIазар дара тIехьа надзор чIоагIъяьй. Прокуратура хоадам боллаш къовсам лелабу долаш дола хьал хоза хетийта гIертарца. Зулам къайладахьа гIертараш цIенхашттарча бехктокхаме оз, суд еча кхачалца а озаш.

Дукха правонарушенеш хьахулаш дола среда — малараш мелари дер дайна лелалгеи дIа-юха даржар да. Менна, беха болаш ду наьха вахарах унахцIенонни духьалара дукхагIа дола зуламаш, хулигански гIулакхаш. ХIара пхелагIа зулам дераш антиобщественни паразитически хьисапе баха нах ба.

КПСС ЦК Политбюро инициативагIа тIайийцачеи дерригача халкъо къоабалъяьчеи социальни, экномически, правовой маIан долча гIулакхаша мелар хоадам боллаш дIадаккхара тешшаме лард еллай.

Динза даргдоаца хувцамаш даьд дер дайна леларца лелабеча къовсама законодательствеи практикеи. Моттигашкарча даннеша хьагойт маларцареи из мелачарцареи ца безам совбаларо, правовой нормаши общественни воздействии яра гIулакхаша айхха юкъекхувларо къахьегама дисциплинеи общественни порядоки чIоагIъяра тIо делга. Прокуратура органаша лаьгI ца болийташ къовсам лоаттабергба маларцеи дер дайна леларца лоаттабеча къовсамах долча законодательствох чIоагIIеи лоарзагIа ца доалийташи пайда ийбара тIехьа.

ДIахо СССР генеральни прокурора дийцар уголовни судопроизводствера законность цIенхаштта нийса леладарах. Прокурораша, белгалдаьккхар цо, цIенхаштта де дезараш тIайиду сага тIа ца кхувдийтар Iалашдара, массе оагIорахьара, йиззаи объективнии расследовании яра законо дIадехар лоарзагIа ца доалийташ леладара.

Бакъда, законаш телхаделга хIанз а цIендаь дIадаьннадац. Гражданаш бехке а боацаш уголовни бехктокхаме увзаш моттигаш хиннай Туркменски ССР, Пермски, Гомельски, Карагандински областашка.

Царех хIара моттигага, уж дукха еце а, геттара чIоагIа зулам долаш санна хьож СССР Прокуратура кулгалхой. Социалистически законность гIожа телхадари кхыдола служебни гIалаташи бахьан долаш укх тIеххьарча шерашка балхаш тIара дIабаьхаб цхьабола кулгал деш бола прокурорски болхлой. Общественни порядок лоаттаяра тIехьара милицеи болх закона цIенхаштта лелабара тIехьара надзор а чIоагIъяьй.

Общественни пачхаьалкхени вахара ерригача сферашка лелаш да законность. Цудухьа эггара лакхерча боараме надзор лелаяра прокуратура болх дуккхача тайпара ба. Из бу парте массаза тIахьожам а лоаттоабеш. Цахаддаш чIоагIлуш доагIа прокуратуранеи халкъа депутатий Советаштеи вIаши юкъера гIулакхаш. Союзнии автономнии республикай Лакхехьарча Советий, моттигерча Советий сессешка, исполкомий заседанешка законноста дешашка хьож, массаза а санна прокурорий докладашка гIолла. Правонарушенеш ца хилийтарга комплексно хьожилга Iалашдара шеко йоацца хьали бокъонца йола тарои я вIаши цхьана леладу уж гIулакхаш тоадарца.

Законность Iалашдара керттера лоархIам халкъа депутатий Советий болга кхета а деш, динза даргдоацар да пачхаьалкхен Iаьдала органашка, къаьстта районнии, городскойи областнойи звеньяшка, кхыболча специалисташца цхьана квалифицированни юристаш хулийтилга. Цудухьа нийса хургда пачхаьалкхен балха дешаех бола специалисташ дукхагIа деша дIанийбичеи кийчбичеи.

КПСС ЦК апрельски Пленумо дIадехарий, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева критически замечаней позицейх тхоай балха мах а хоадабеш, аьлар къамаьл чакхдоаллаш А. М. Рекункова, тхо дика кхет прокуратура балха боарам лакхбара хIанз а де дезаш дукха хиларах. Тхоай декхараш тхона гу хьалхарча аргIагIа прокурорски надзорах хьахулаш дар лакхдарца, законность телхадара еча реакце ирали принципиальности чIоагIъярца, тхоай берригa болх профилактически лостам болаш хилийтарца, къахьегамхошцара, халкъа депутатий Советашцара прокуратура органий бувзамаш дIахойодача хана кIоаргдарца, порядок, дисциплинеи организованности чIоагIъяра гIулакха юкъехьош дола тхоай дакъа алсамдаккхарца. (ТАСС).

Отчет лоацъяь кепатох.

ДЕПУТАТА С. В. МИХАЛКОВА КЪАМАЬЛ

(Ленински хоржамий округ, Нохч-ГIалгIай АССР)

Хьамсара новкъостий депутаташ! Тахан сессе ден повестке—вай вахаре эггара лоархIамегIчарех дола дош — Iалам лорадари Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцари — да.

Ишта дукха ха йоацаш, алхха тIема хьалхарча шерашка, оалаши чIоагIа даьржан дар ер дешаш: «Вай хьежа дезац Iаламгарча къахетамга». ХIанз, массехк итт шераш даьнначул тIехьагIа вай а ца хьежаш, Iалам хьеж вайгарча къахетамга. Тахан из лораданза далац сагах шийх, кхетам боацаши рузкъа доадеши болча цун балхах.

Уйла ел, новкъостий депутаташ, мел йоккха я цу гIулакха нравственни оагIув! Зе дер хьу йожош йола машина яц, цун ко бе доалла саг ва. Хьу тедара план оттаеш вола саг а. Шийна кабинетера ерригача педалаш тIа когаш тоIабеш — алхха план яккха гIерта саг а. Мичча беса а, хIаьта дIахо — буц тIа ца яьлча сагота воацаш. Хьу ца йийцача а. Теда, къахетам ма бе!

Советски йоазонхоша, классика а шоай эхь-имана а традицеш хьаллоацаш, Iалам лорадар шоай духхахцIех дола гIулакх лоархI. Шоай произведенешка цар хестаю хьамсарча лаьттан хозал, из лорадара тIехьа латт берригача низацеи леррагIеи, шийн Даьхеи тахаленнеи кхоаненнеи хьалхара берригa бехктокхам кхетабеш волча сага сурт-сибат хьакхолл, цун дикагIйола оамалаш йола турпал вахаре дIачIоагI а веш.

Гонахьарча Iалама унахцIенонней сага нравственни унахцIенонней юкъера бувзам вIаши хада йиш йолаш бац. Да а дац е хила йиш а яц боккъонца Iалам лораделга, сага шийн гIулакхашта, къахьегамцарча новкъостий гIулакхашта нравственни подход ца хилча, кердача тайпара дог цIена, шера, гаьнардар гуш бола сакхетам чIоагI ца бича. Лоацца аьлча боккъонцарча даь сакхетам, хIаьта из пачхаьалкхен а хул. Алхха цу тайпара сакхетам хилча, кхоачашде йиш хургья КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумо, цул тIехьагIарча ший къамаьлашка Михаил Сергеевич Горбачева белгалдаьха декхараш. Цу тайпара сага кхетам дегIабоалабелга, чIоагIбелга — из да дерригача вай дуккхача къамий литература сийлахьа декхар.

Новкъостий! КIезига тIанийдаьдарий вайцига Iальм лорадарах хьаькъале, дика соцамаши законаши? Мел дукха да цар тIа лира дешаш: «соцаде», «дIакъовла», «дIадаккха» «ма хилийта», «бокъо ма ле», ишта кхы дIахо а. ХIаьта а вай юха вIашагIкхийттад СССР Лакхехьарча Совета сессе, дувц уж дерригa законаши, соцамаши кхоачашдара тIехьара бехктокхам лакхбе безаш хиларах. Гучох, вай практически балха тIадилла гIулакх бе-башха ца хеташ леладеш а нийслу. Из хул кегабенна, ткъамаш Iодахийта, дIахордар ца гуш, кердачох кхераш, хIаьта ишта духхьал гIулакхашка кердача тайпара хьажа, дIахо — горизонта тIехьашкахьа хьажа ца ховш е ца ловш нах болча. МалагIа горизонт ювц вай укхаза, цхьаболча новкъосташта шоай ведомственни картал арахьара хIама ца гуш хилар гойташ дола бакъдараш шортта хилча.

Тханцига, дукха ца эшаш 25 шера ший партийни гIулакх дIахьош долча, шоана довзача «Фитиль» яхача сатирически журнала редакце дика йовзаш я из ведомственни гома арахьардар ца гуш хилар. Цох дувц къахьегамхоша тха редакце яздеча письмоша а. Тхона дика яйзай критиках лорабалара приемаш а — «объективни» бахьанех йийца шийн тайпара карт. Берригаш массаза бакъхул. Закон толха мел даьрашта массаза а корадоагIа кIалхарбовла дукха «объективни» бахьанаш. Этажа тIара этажа тIа возлаш ведомственни лоамех хьо лакх ме лу, дукхагIа тешавеш а хеталу уж. Цкъаза, кхыметтел «Iилман» лардa тIа уж бакъде гIерташ я хул.

Дагалацал, мел дийцад вай Байкал лорабарах. Цу гIулакха даьр а кIезига дацар. Масала, ше санна кхы доаца Байкала хий цIена хилийтара СССР Минлесбумпромо дIакъайладар, цох дIакхетача хишка гIолла плотаца хьу кхухьилга. Хеталу, дика решени еций! ХIаьта тахан? Тахан а цу Iама бердашка хьу кхухь, «беза лаьрхIача Байкала» чу а кхувс—лораде аьнна вай тохаденна ше санна кхы доаца цуй хий бIех а деш.. Оалаш ма хиллара — ниI къайлача, корах чуваьннав, яхар санна деций! 1969 шера правительствас хьу кийчъераштa тIадиладар кемашца хьу кхухьилга пайданегIа хилар къоастаделга. Специалисташа, ведомственни Iилмах когIортолга а еш, шн шу даьлча хоам баьб, флотаца хьу кхахьар пайда луш дац. Байкала тIа цу гIулакха мегаргдола кемаш ца хилар бахьан долаш, аьнна. Царна тIадиладар, Байкала чу хьу ца ахийтара де дезараш къоастадара уйла елга. ХIаьта цар йоах: «сенна эш из уйла елга, кемаш ца хилча?» Тахан а ший тайпарча байкальски михаша дохаду плоташ. Тахан а плоташца хьакхухьача хьунах итт процент гаргга яр Iам чу юс, хин бухе а яхе. Йий тIаккха омуль яхача чкъаьран бешкага дог доахилга!

Новкъостий депутаташ! Цхьан хана Кубане чIоагIа екаш яр цIаккха ца хиннача тайпара дуга хьувкъам кхебара сийна лекха коталоний оркестраш. Кхо-диъ шу хьалха цу дуга кхашка хьажа лаьрхIар «Фитило» а. Хьежача цу кхашка гуш хиннар... чкъаьра бар. ВIалла лаьрхIа а варгвоацаш дукха цIеча чкъаьран пхандаргаш. ГIулакх мишта дар аьлча, Кубана хих пайда эцар чкъаьрий кхеду заводаш еккаш, лаьрххIа уж кхедеш чкъаьран боахама министерства предприятеша а, дуга кхашта хий деттара хин боахама министерства организацеша а. Чкъаьрий лорадара система цар доалахьа яле а, уж лораделга мелиораторий корта лазош дацар: чкъаьра кхыча ведомствага бар. Халкъо, нийса цIи тиллаяр цу хала чкъаьрий чанх ца далийта цига хьалдаь хиннача гIирсех — «чкъаьрий доадергаш», аьнна. «Фитила» эгIазбахача цу хеца хиннача краснодарски кулгалхоша шоай низ кхоачар дир, из сюжет экрана тIа ца ялийта гIерташ. Цхьабакъда, парте Центральни Комитет юкъееча, тха журнала номер араьнна наха бIаргаяйра.

Тахан укх трибуна тIара раьза волаш са ала йиш я — дукха ха йоацаш юха а тхоаш Кубане хиларах, чкъаьрий а хий а лорадара керда дика гIишлош цига хьалъьи кхы тIа хьалъеши хиларах. из дерригa кинопленка тIа дIаяздарах. Ишта низ болаш я-кх гласность!

Хала хете а, ворда меттахьа яккхара, моттигашкарча кулгалхой а ишта министерствайи ведомствайи кулгалхой а оагIорахьарча дуккхача духьаленех чакхвала везаш хул. Тха «клиентура» массаза а тхона раьза йоацаш хул — царца дага а долаш оаха тхоай критически документальни фильмаш хIана дахац? — яхаш. Сона хет, царца барт беча, дагадувлача, царна хеттача наькъа тIа тхо даьлча, «Фитиль» утиле дIадала дезаргдар, аьнна.

Цхьаькха масал доаладергда аз. Ховш да хьу сомеи йиткъеи хулга. Сомаяр цIеношка, наIарашка, корий рамашка, шкафашка, кхыметтел пианинашка а дIайода. Йиткъаяр — из шолхашта дика материал я, целлюлоза хьаяра бийдал я. Дукха ха йоацаш Перме тхона гучадаьннад, тIехдикача гIишлош еча сомача хьунах дукха ца эшаш ах — из-м миллионаш кубометраш ма йий! — шолхаш дахара чакхйоахаш. ДIауйла ел, шкафах, пианинах, кхычох — шолхаш доах! Йиткъа хьу, сомачоа метта Волга-матушка тIа гIолла кхыча предприятешта дIаухийт «Пермлеспромо». «Фитиль» арадаьнначул тIехьагIа из харцахьара практика соцаьй. Тхо укхаза кхаччалца Перме из ца ховши ца гуши хиннаб? Со теш — ховш хиннаб. Шоаш Iеммача тайпара — шоашта гушшехьа баьгIаб. Ишта аттагIа да план кхоачашъе а. АттагIа да совгIаташ ийде а. АттагIа да кхы мел дар а. Долчча беса аьлча, из аьтто—къал да. ДукхагIча даькъе вай лечкъадер воай кисара а да...

Новкъостий депутаташ! Халкъо оалаш да: «ВорхIазза диста — цкъа дIахоададе!» ХIаьта а цхьабола кулгалхой нийслу ворхIазза дIа а хоададий, цул тIехьагIа юхе дисар фуд хьежилга дикагIа лоархIаш. ХIаьта лархIа деза хьалххехьа, хьай кисарадар лоархIаш санна, тахан парте хьеххача тайпара.

Вай лувч Iалама ганзашка, уж вайга сов дукха хиларах... Уж дукха хиларо толхадаьд вай, долчча тайпара аьннад Михаил Сергеевич Горбачева.

Дуккхача шерашка лаьттар Жигулеш кIалхардахара тIехьара къовсам. ГIулакх мишта дар аьлча, из даймехка Iалама тамашийна исторически памятник щебенка еш чаккхъяккхарал дикагIа кхы хIама корадаьдацар гIишлонхошта. Юххера а РСФСР Совмино соцам тIайийцаб «Самарская лука» яха къаман парк хьаларах. ХIаьта а бехабац гIишлонхой, цар шоай доалахьа йитай заповедника доазонах дIакхеташ йола «Богатырь» яха карьер, гаьна йоацаш бийдала кхы база кораяь дукха ха яле а. Хьалха а санна хьахоз лелхамий таташ чуухаш латт волжски бердаш нагахьа санна вай хьалха «Я Волга тIа утес» яхаш илли оалаш хиннадале, укхазара хувцамаш теркалдича из ала дезаргда «Хиннай Волга тIа утес», аьнна. Аз уйла ю цох Степан Разина ала тарлучун.

Новкъостий депутаташ! Вайна дагадоагIаш мел дукха хиннай цу тайпара моттигаш. Мел дукха чакхдаьхад экологически къовсамаши дискуссеши. мел хезад вайна дергда яхилгеи тешам телалгеи:

Кхетаду хIанз геттара дуккхачар,
ЛоархIаме экологе дешаш хилар,
ХIаьта а экологи лораяра гIулакхашца,
Хала хете а дукха болтологи я.

Новкъостий депутаташ! Бера хана денз Iалама хьурмат дара, Даьхе езара сакхетам чIоагIа болаш саг хьалкхеве гIерт вай. Зизаш тIа когаш ца бетта, гаьнаш каг ца е, зунгатий боарзаш, оалхазарий бIенаш доха ца де бер Iомадеча хана, — цун дерригача вахара нравственни лард йолл вай. Цхьабакъда, додача хи тIа дайна чкъаьрий, лелхаш волжски бердаш, хувцалу ландшафт бераша зийча, «хIана» яха эзар хаттар отт царна хьалхашка. Берашкара кагирхошка бодача лоацача наькъа тIа цу тайпарча эзараш «хIанаша» йохаю кхувш воагIачун нравственни унахцIено. Кхы а лоацагIа я кхувш воагIар, лаьттан да хинна дIаотта везача кхийна ваьннача сагага дIанхоача ха. Дас санна доал деш из саг хилийтара, тахханехьа вайх хIаравар хила веза безам болаш, хIаман хьурмат деш болх беш, Даьхен кхоанеи уйла еш. ХIаравар шийн участке. ХIаравар беррига шийн низ дIалуш. ХIаравар бехктокхам кхетабеш. ХIараьена ха деза цун гIулакхашка, цун лаьттанцарча безамга хьежаш цун бераш, берий бераш долга. Шийгара хьокхам эцилга.

Новкъостий депутаташ! Со теш, КПСС XXVII съезда гаргакхоачача хана, Iалам лорадара гIулакх кердача лагIа тIа доаккхаш айдеш йола Лакхехьарча Совета сессе решенеш советски йоазонхоша къоабалъяь тIаэцаргхиларах. Массаза а, мехка вахаре бехктокхамеча ханашка, вай халкъа литература хила а хиннад хург а да Коммунистически парте хьинаре гIонча!

ПАРТГРУППАШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

УРХАШ КАРАРА ЙОВЛИЙТАЙ

Моллагіча предприяте арахеца продукци дика е во хилар, шеко йоаццаш, керттерча даькъе технически тІахьожам лоаттабеча отделах (ОТК-ах) тийша да. Цу даькъера шоай декхар дика кхетадеш шоаш болга хьахьекхар «Терек» объединеперча цу отдела партгрупперча коммунисташа. Ялх саг чувоагІа цунна. Берригаш партийни порученеш йолаш ба. В. Н. Шинкарева объединене керттерча группа председатела заместитель я. Л. А. Паренькова — ДОСААФ юкхьанцарча организаце председатель, В. И. Любомирова — хьехамча, Л. Татриева — пропагандист, Ф. Ю. Суганова — профсоюза обкома президиума член. Цар массане вІаши цхьан дагара болаш, шоашта парторганизаце тІадиллача декхара лоархІам бовзаш чакхдоах коллектива юкъара вахар тоадара тІадерзадаь гІулакхаш. Из белгалдаьккхар самардийна хьа шоаш шера баьча балха мах бара вІашагІкхийттача цар коммунисташа, доклад яьча партгрупорга И. Ю. Жинжиковас — инженер - метеоролога.

Отчетни юкъа ворхІ собрани хиннай. ши саг парте хьаийцав. Дийца дешаш дукхагІча даькъе план кхоачашъярах, балха дикал тоаярах, технологическии къахьегамеи дисциплина чІоагІъярах, яхьа идеологически Іалашо ярах хиннад.

Шено яц цар партгруппа денал долаши шиі авангардни лоархІам бизза кхоачашбе гІерташи хиннилга. Объединене ерригача коллективо план кхоачашъелга арахецача мебела дикалах тийша долга теркалдича, продукци маьхалйоаккхача ах шера царна 1800 эзар сом декхар тІадиса, складашка дукха бракованни мебель хьаІайна хилча шийна доагІача даькъа бехха кІала ца эттача яргъяц ОТК а, цун коммунисташ а. Объединене коллективана низаца къоасталургдоаца объективни бахьанаш нийсдаларах хиннад-те из? Таганрогски объединене лоаттаду мебела наІараш хьаелла комилгаш каст-каста доханн моттигаш хилар мара корта болаш кхы бахьан дацар укхаза дийцар.

Мебель наха дІаэцаш ца хилара, план кхоачаш ца яра, брак е сакхаташ долаш из дІаяхийтача юхаерзаеш хилара берригa бехк коллектива шиі болга, цун кулгалхой из дош цхьан кога тІа даккха лерттІа тохалуш ца хилар мара кхы хІама дац. Из хьаьдда хьааьлар укхаза коммунисташа.

Отдело, цун коммунисташа, партгруппа уж дешаш дуккхаза увттадаьд царна хьалхашка, гІулакх овлангара денз хувцалургдола наькъаш хьалхадаьхад.

— Мехка экономика дикка айяра хетаяь парте ЦК апрельски (1985 ш.) Пленум, цу даькъе технически прогресс сихъяра хаьдда лостамаш белгалдаьха йола КПСС ЦК яь совещани чакхъяьшначул тІехьагІа тхоай продукце дикал тоаяра тІалеста 17 мероприяти чІоагІъяьй отдело, — аьлар партгрупорга И. Ю. Жинжиковас. Царех керттаръяраш: мебель хьаеча ерригача звеньяшта цІенхаштта тІахьожам оттабелга, хьаухача бийдалген материалашкен хьалхе дика хьожилга, претензештен, рекламацештен чІоагІІа анализ елга, и. кх. дІ.

Партгруппас уж дешаш дуккхаза дийцад. бехке барашкара цІенхаштта доагІар хьадехилга администрацена хьалха а доахаш. Ше вІалла лерг хьокхаш яц ца алийтар духьа санна хадданза дика йоаца продукци арахецарах филиалий директорий ин. Ш. Мацаева, А. Тасуева, цехий начальникий С. Яшуркаева, М. Гайтукиева бетта эцача алапена кхоалагІча даькъа эшам беш хиннаб. ХІаьта, цу тайпарча гІулакхаша юхатохаргбий-те тахан бІаьш эзараш сома маьха зе деш кхесташ йолча цар производственни балха ерригача цикло хийцца боаккха мул?! Кийчача продукце склада заведующе Х. Идишева гІулакх цо фурнитура, мебельни пакеташ йоацаш мебель мах беча организацешка дІаахийтарах следственни органашка дІачуденна хиннад. ХІаьта цар из декхар юхаметтаоттаделга цунна тІадужа а даь гІулакх цу тІа дитад.

— Моттигаш хиннай кийчъяь яьнна продукци алхха каьхаташ йисте ца дахарца сбыта бехкагІа бетташ доахаш латташ, — аьлар къахьегама ветерана В. М. Любомировас. — Коммуниста Л. И. Дышлевскаяс предложени еннаяр фурнитура шиі къаьстта упаковка еш ийдархошка мебелаца дІалулга Іалашдой, коллектива тІера жалобий цхьа дукъ дІадаргда, аьнна. Цу гІулакхага хьем ца беш хьажа декхарийла яр администраци. Цкъаза духхьал этикеткаш кийчъе ца магаро а тІехьадоах продукци ханнахьа дІайохьийтилга. Из Іалашде дезар а администраци яр, бакъда, кагий гІулакхаш кхоачашдара хьувзашие а керттердар дицдолийт. Партгруппа из декхар тІадиллар контролера, къонача коммуниста Л. А. Паренькована. Сихонца этикеткаш а инструкцеш а Іалашйир цо. Иштта, ОТК болхлой объединене коллектива юкъарча декхараштa оарцагІбоалаш йола моттигаш кхы а хиннай.

ДВП дика ца хиларах, текстурни каьхат хила дезар ца хиларах а чІоагІа хало оз предприяте. Объединене генеральни директор Н. А. Бондарев ше командировке а ваха хьадена мебель хьаеш тІалетаду текстурни каьхата рулонаш бе-бе бесаш долаш нийсъялар бахьан долаш объединене болх цхьан юкъа юхасецар.

Укхаза, хала а хеташ дувцар продукци дика яр мара кийчъергйоацаш чІоагІа тІахьожам оттабе шоай вІаштІехьа ца даларах. Масала, технологически лине тІа аргІ-аргІагІа обработка яра дІаеннай 50 дахчан деталь. Бухсоццаш царех йисараш мелий, брак яьр малав тохкилга Іалашдаьдац. ХІама лочкъадара тІакхувраштa дика хьалаш хьаду цу кхоачамбоацараша. Учет елга цу тайпара тесса лела ца дайтара эггара хьалха оарцагІвала везаш вола объединене керттера бухгалтер Ш. Акаев цу дешага хьажара сагота еш вац, йоахар цар. Нийса белгалдоахар собране, уж гІалаташ, ледарлонаш дІаяха аьттув баргбац вай къахьегамхой шоаш производства боккъонца дай хилара уйла чІоагІ ца йой, цехашка бу кхетама болх овлангара денз тоа ца бой, продукце дикал, объединене коллектива сиі бахьан хІаравар дог лаваш, шийна могар деш хулга Іалаш ца дой, яхаш.

Йоккхагійолча инженера В. Н. Шинкаревас белгалдаьккхар укх тІеххьарча хана предприяте «Дикала денош» чакх ца доахилга, продукце дикал бахьан цехий начальникий, мастерий, завскладий бехктокхам айбе карагІа ца даьнилга, царех цхьабараштa шоай балха декхар лерттІа ца довзилга. ХІанз оаха хьадийхад конвейер тІара контролер хІара дийнахьеи мастера кІира цкъаи цу даькъе отчеташ луш хулга. Брак яь юхаухийта мебель тоаяра лаьрххІа участок складе хьайича бакъахьа хургъяр, йоахар собране, хІана аьлча брак дІаиккха езаш юхаена мебель складера цехе дІачуелча цох фу хиннад ховш саг хилац.

Инзазча комплектагІа йоацаш, брак йолаш дІаухийтача продукцена укх тІеххьарча хана дукхагІа рекламацеш ух. Цар шоашта Іалаьмате дукха хаи низи тІаухийтилга дІадех, аьлар контролера Ф. Ю. Сутановас. юрисконсульта Л. Татриевас. ХІара участке болх бераш бухсоццаш шоашта хьахургдолчун хадданза уйла е боахаргбола хьалаш хьадинза, бригадни хьисапе къахьегам вІаштІехьбоаккхилга тоадинза даргдац, кердаяккха еза 1930-ча шерашка денз латта оборудовани. Ма дарра, аьлча лерттІа коллектив кхота а яь, эггара бІарзагІа дола гІулакхаш чакхдахара тІаерзае еза из объединене партийни комитето, кулгалхоша. Эггара хьалха шоашкара дІабола а бенна, ерригача кадрай бехктокхам лакхбе боагІа, брак яь цхьаь цаІ моттиг къайла гІоргйоаца, гІалат баьннараштa участкай коллективаша, дош ира дувца а дувцаш, боагІа Іоткъам бергбола, административни хьисапе а алапи эшадарца а уж бехктокхаме озаргбола хьалаш хьаде деза. Дика йоаца продукци арахецар хІанз уголовни гІулакх лоархІилга дІахайта деза хІаранена. Шиі оагІорахьара паркомо а профкомо а цу хьанъехьа доагІар дизза хьадеха деза кулгалдеча кадрашкара - коммунисташкара. Цар отчеташка ладувгІилга ледара леладу ОТК отделе а ерригача объединене а. Политически а экономически а дешар, социалистически яхь, бригадни хьисапе къахьегам вІаштІехьбаккхар, гойтара агитаце лостам, пенгазеташ — из дерригa хаьдда тІадерзадаь хила деза, коллектива хьалхашка латта керттера декхар — плани продукце дикали тоаелга Іалашдара.

Собране дакъа лоацаш а къамаьл деш а хилар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома секретарь В. И. Дмитриенко.

Партгрупоргалла юха а И. Ю. Жинжикова хержар, цун заместителалла — Л. А. Паренькова.

С. МАИСИГОВ.

КПСС XXVII съезда—хьинареча къахьегама 27 декада

ИНИЦИАТОРИЙ ГІУЛАКХАШ

Нохч - ГІалгІай АССР-е меттел вай мехкарча мехкдаьттаи газовни промышленноста Министерства предприятешта а юкъе «КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагІа социалистически яхь эггара хьалха дІа а йолаяь, доккхагІдола декхараш тІанийцарех я Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене коллектив. Мишта кхоачашду инициатораша шоаш тІанийца социалистически декхараш?

Республика мехкдаьттахоша ах шера дерригача технико - экономически хьокхамий паччахьалкхен план тІехкхоачашъяьй. Шу долалуча хана тІанийцача декхарех планал совгІа даккха дезаш хинна мехкдаьтта 25 эзар тонн йолча, духхьал ялх бетта заданел совгІа даьккхар 32 эзар тонн да, газ йоагІачул дукхагІа 27 миллион кубически метр яьккхай, юххьанца тІанийцача декхарех шера планал совгІа яккха лийрхІар 7 миллион кубически метр мара йоацача. Шера декхарел совгІа хІанзлехьа техад буровикаша 2 эзар метр совгІа бурув. Гуш ма хиллара яхь дІайолаяьчар доаха мулаш дог гІоздоахаш да.

Объединенена чуйоагІача предприятеша, керттерча профессех йолча бригадаша даьхача толамий йиъ этапагІа итогаш е лаьрхІад. Хьалхара этап чакхйоал стахановски болама 50 шу дузача дийнахьа, шоллагІъяр — Сийлахь-боккхача Октябра 68 шу дузаш, кхоалагІъяр — пятилетка чакхйоалача хана, тІеххьаръяр — парте аргІанара XXVII съезд хьаеллача денга. Цул совгІа, хІара декадагІа итогаш ергъя КПСС XXVII съездо шиі болх дІаболабаьча дийнахьа къахьегама вахте латтара бокъо яккха гІерташ къовсам лоаттабеча бригадаша, цехаша даьхача толамий. Укхаза итогаш еча хана духхьал даьха производственни хьокхамаш лаьрхІа ца Іеш, ларде лувц дерригa технико - экономически хьокхамаш, къахьегамеи производственнии дисциплина, балха тІа нийсденна кхоачамбоацараш, кхыдараш. Уж дерригa хьокхамаш дика а долаш, парте аргІанарча съезда накъайоагІаш дукхагІа коталонаш яьхача цехий, бригадай коллективашта хьожаяра хІанзехьа а кийчъяьй сийлен грамоташ, дипломаш, маьхера совгІаташ.

— ХІанз укх сахьате яхье котъяьннаргех лоархІаш малагІа коллективаш я-теш?

— Чакхъяьннай хьалхара кхо декада. Цу кхаь декадагІа даьхача толамий итогаш йича котъяьннарглаш лаьрхІай: «Октябрьнефть» НГДУ мастераш С. С. Кардумян, В. М. Платон, Я. В. Матаев керте латтача мехкдаьттеи гази йоаха, скважинашта капитальни ремонт ю, скважинашта лаьттан кІал ремонт ю коллективаш.

«Октябрьнефть» НГДУ хьалхале лелаерех я мастерий А. С. Виданова, А. В. Корнеева мехкдаьттеи гази йоаха бригадаш, мастераш В. Ф. Ремезови А. И. Болдеви керте латтача скважинашта капитальни лаьттан кІален ремонт еча бригадай коллективаш.

«Малгобеннефть» - НГДУ гІолла социалистически яхье призови моттигаш яьхай мастера С. Э. Цечоева кулгалдеча мехкдаьттеи гази йоаккхача бригада, мастера Ф. М. Чапанова установка болхлоша, мастераш П. И. Пащенко, М. Ю. Черваев керте латтача ремонтникий бригадаша.

ДІабахача бетта яхье хьалхара моттиг яьккхарех я «Сунжанефть» НГДУ мастераш Н. П. Летников, А. М. Махнычев, «Горскнефть» НГДУ мастераш А. А. Авалов, А. Д. Настеню, А. Гайтукаев, «Грознефтегаз» яхача мехкдаьтта газови управлене Н. В. Котляров керте латтача мехкдаьттахойн ремонтникийн бригадаш.

ХІаьта республикерча бурувдеттача бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай Старогрозненски УБР-е буровой начальника В. П. Слесарева, Горячеводски УБР-е буровой начальникаша А. Е. Драворубова, Л. И. Часовскиха, Октябрьски бурув тохара балхий управлене буровой начальникаша Ю. П. Хворостова, В. П. Найчака кулгалдеча бурувдеттарий коллективаша, кхы дукхачар а.

Яхье котбаьннараша шоаш даьха производственни толамаш денгара денга тоадеш дІайолаяьй йиълагІа декада.

Б. КОСТОЕВ.

Диза долаш хьайбаш Іангара а доахаш паччахьалкхенга шурей дулхи дохкара плана толаме кхоачашъяра шоай низаш тІадерзадаь доакъар кийчдеш боахк Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза болхлой.

25 июнь хьатІаотташ цар кийчъяьй 400 тонн гаргга йол, 1000 эзар тонн силос.

Балха нормаш тІехкхоачаш а еш хьинар ца кходеш къахьег механизатораша Албаков Хьамзата, Коттоев Махьмада, Льянов Махьмадгире, Мартазанов Зарахмета, кхыбараша.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) «Алханчуртский» совхоза № 3 йолча отделене управляющий Б. Джанхотов, механизатораш Хь. Албаков, М. Льянов, З. Мартазанов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дика кийчденнад

2,5 эзар гектара тІара чуэца деза тха укх шера ялат. ЧІоагІа теркам тІабохийташ кийчо еш ба тха механизатораш кІи-марс чакхбаккхара.

«Нива», «Колос» маркех низ бола 33 комбайн я тха совхозе. Уж тоаяра февраль бутт болалуш 19 механизатор хьакъоаставир боахаме, хІаьта март бутт чакхбоалаш, аккумуляторaш тІаоттае мара ца езаш, уж кийчон мугІаре дІаоттайир.

Ялат чуэцара боахамашка мишта кийчо яьй таххара вІашагІъелла районни комисси хилар укх деношка тха боахаме. Болх мишта бу хІара комбайнага хьежар. Кийча яц, аьнна цаІ мара юкъера хьа ца къоастаеш, ерригача комбайнашта дика оценкаш увттайир. Цар хьакъоастаяьча комбайна стартер болх беш яцар. Из тоаьй оаха. ХІанз ерригаш а моллагІча дийнахьа болх дІаболабе кийча я. Іалашъяьй уж огнетушителаща, кхы мел эшачунца. Комбайнаш иштта дика тоаярах эггара толашагІа болча механизатораштa Бильтаев Ширванена, Эльмурзаев Кортана ахчан премеш елар. Ялат чуэцача хана яьржача яхье хІара шера цу механизаторца къовсам лоаттабу аз.

ХІанзе приказ а теха белгалбаьхаб комбайнаш тІа къахьегаргдола нах. ХІара агрегата тІа шишша саг хургва. Уж моральнои материальнои белгалбахара мероприятеш оттаяьй. Соахка хиннаЧарца нийсдича цхьацца хувцамаш юкъедихьад. ХІанз хІара агрегата низага хьежжа оттаяьй нормаш. Масала, бархІ сахьата болх беш «Нивaца» 2,4 тонн ялат арда декхарийла баьб механизатораш, хІаьта «Колосаца» 2,9 тонн.

Комбайнаш йиъ отряда йийкъай. Царех цаІ ялат хьокхаш хургья, хІаьта кхыяраш — оардаш. ДукхагІдола ялат хьакхари ардари къаьст-къаьста долаш чуэца лерхІ. Болх ипатовски хьисапе цхьан комплексагІа бергба. ХІанзе а вІашагІъехкай техника ехача из тове, доагорца заправка е, наьха культурно-бытовой хьалаш вІаштІехьдаха, кулга цІена боацача пахах ялат лораде декхарийла хургйола звенош.

Дика кийчо яьй хьатташка. Уж шиъ я тха. Цига латташ дола 3 тараз тоа а даь пломбаш а теха дІаоттадаьд. Керда асфальт а йилла тоадаьд ковнаш, цига тІадолха наькъаш. Ялат хьачуэца кийча йолаш латт ерригa складаш, и. кх. дІ.

Кхаш лоамашта юххе хилар бахьан долаш тІехьагІа мара кхачац тха совхозе дІадийна ялат. Цудухьа кІимарса балхаш массе хана санна июль бутт хьахилча доладу оаха. Тхоай дерригa ялат бархІ балха дийнахьа чудена даккха социалистически декхар тІанийцад оаха. ЛаьрхІар кхоачашдара низ а кхобергбац.

Ж. АЛДАМОВ,
Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза комбайнер.

Соахкарчул дукхагІа

БІарг хьесташ да Шалински района Куйбышева цІерагІча совхоза люцерна дІайийна кха. Листа латт буц. Из чуэца йолаяьй укх деношка. ХІара гектара тІара 20 центнер йол йоал е планал 5 центнер дукхагІа.

ЦаІ шоллагІчун тІехьа йолаш буц хьокхаш касарех Іоюллаш ши агрегат лел укхаза. Уж лелаеш ба йоккха балха опыт йола механизатораш Исраилов МатІа, Эдильханов Сайд-Мухьмад.

Тракторий хьайийллача наІарашка гІолла гуш я малхо Іаьржъяь хьацар даьнна цар юхьмараш. Мух а бац ара. Из бахьан долаш геттара йІайха я. ХІаьта а юхасоцабаь механизатораша шоай болх. Берригa теркам люцерна ма хулла сихагІа чуэцара тІабахийта къахьег. Цудухьа дика да хьокхамаш а. Норма 5,3 гектар йолаш, дийнахьа 9—10 гектара тІара буц хьакха кхоаву царех хІарaвар.

Хьекхачул тІехьагІа кІезиг-дукха йокъаенна касарех улла люцерна вІашкатохаш ба механизатораш комсомольцаш Бакрусв Билали Юсупов Мувсаи.

— Къона бале а дика лоархІабу уж шоай декхарех, — йоах царна раьза волча совхоза директора Айдамиров Мувсас. — Цхьакха ди дІадахийтац шиъ норма ца еш. Аьла хьекха буц укхазара хьаийцача фермашка лаьрхІа яьча каркасаш тІа а йилле кхы тІа а йокъаю оаха.

Директорца къамаьл деш латташ цІаьхха юхасоц Эдильханов Сайд-Мухьмада лелаю агрегат. Из йолча тІайода кхай йисте лаьтта «техпомощь». Буц хьокхаш дола деха урс сиха хувц механика К. Данкаева.

— Буц сов листа йолаш кІезиг-дукха скорость лакхъяьккхача нийслу урс каглуш, — йоах Айдамиров Мувсас. — Болх дукхагІа бе гІерташ сихлу цкъаза механизатораш. Дика да, урсаш цхьаннахьара да а ца дезаш, уж тха мехмастерске говзанчашта шоашта хьаде ховш хилар.

Хьинаре къахьег Іа даккхийтара хьайбаш чусоцадергдолча моттиге йол дІакхухьаш болча шофераша Билалов Хасмохьмада, Якубов Тапас, Успаев Іазима, кхычар. Балха нормаш хадданза тІеххоачашъю цар.

Сихен хий чударгдоацаш тешамеи хьалду аьла аргІаш Азиев Султана кулгалдеча звенос. Из болх бара йоккха опыт я Султана, хІаьта цунца цхьана къахьегача Дагиев Хьасана, Хизриев ХункІара, Юсупов Хьасана. Аьла а чан а аргІаш деш совхозе цар болх бу иттех шу хургда.

Кхай йистте латтача вагончика чу халкъа тІахьожамхой, яхьа итог ярий штаб я. Хьалтеха йоаллача «Молния» тІа яздаь да ди хьалха къаьстта дика буц хьокхаш Исраилов МатІас, йол гулъеш Юсупов Мувсас, из дІакхухьаш Якубов Тапас болх баьлга.

— Яхьа итог хІара дийнахьа болх чакхбаьлча ю оаха, — дувц доакъар Іалашдеча комплексни бригада кулгалхочо коммуниста Эдильханов Сайхана. — Котало яьхараш белгалбоах ахчан совгІаташ, карара кара тела цІе вымпелаш телаш, «Молнеш» язъеш.

Ши бІаь гектарах хІанзле 180 гектара тІара люцерна хьекхай. Цигара яьккхай месячника планал 10 тонн дукхагІа а йолаш, 260 тонн йол.

Шортта доакъараш Іалашдаь хилар бахьан долаш дика Іангара даьлар соахка совхоза хьайбаш. ДІадахача шерарчул а дукхагІа доакъар Іалашде лерхІ укх шера.

А. УЦИЕВ.
Шалински района «Знамя коммунизма» газета болхло.

ДЕГ ЧУ ДУЖА ДОШ

Отчеташ тІа дувцачох тийшача хІара шера юкъера лаьрхІача 11 эзар гаргга лекци ешар тха районе. Бакъда, тохкам бича гучадаьлар йийшача лекцейх, кІезигагІа лаьрхІача а, пхелагІа дакъа наьха теркам тІа ца озаш, ладувгІа цар безам боацаш хиннилга.

Лоацца аьлча, вахаргара хьадоагІача хьаштий, КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо цу даькъе дІадехарий лерттІа лоархІам беш леладацар оаха из бехктокхаме гІулакх. Гуш дар лекционни пропаганда кердача тайпара вІаштІехьъяккха, цох хьаухулачун мах белга хувца дезилга. Керттера дар лекционни пропаганда кердача декхарашка хьежжа тоаяра ерригача партийни организацей теркам тІаберзабелга.

Лекторий кадрашкара дІаболабир оаха болх. Районе чакхдаьккхар лектораштa общественни аттестаци елга. Цо таро елар партийни организацешта боккъонца бола, таханарча декхарашка хьежжа къахьегамхошта юкъе политически болх бе могаргдола лектораш къоастабе. Чулоацамга диллача лекцей боарам кІоарга ца хиларах, уж ешилга эсала леладарах юххьанцарча организацешкарча «Знание» общества член волча 568 сагах аттестацех чакх ца воалаш висар 174. ХІаьта районни звеноцара 219 саг витар лектор хила бокъо ца луш.

Иштта, массе а оагІув тохкаш, цІенхаштта чакхдаьккхар партийни организацеша идеологически активана аттестаци елга. Лектор хила бокъо ца луш бисараш а политически балха юстара баханзар. Кийчон боарамга хьежжа политинформатораши агитатораши бир царех. ХІаьта а болх тоабара юхьиг мара яцар из.

Парте райкомо, паркомаша, юххьанцарча партийни организацеша шоай бе деллар къахьегама коллективашка лекционни пропаганда вІаштІехьъяккхара, тематически планаш увттаяра, уж кхоачашъяра гІулакх. ХІанз районе 118 саг ва лекционни пропаганда вІаштІехьйоаккхарий института чувоагІаш. Лекцеш ешара планаш увттаеча, аудитори кийчъеча дакъа лоацаш. «Знание» общества районни организацеца айхха бувзам лелабеш а ба уж.

Дуккха болх чакхбаьккхаб лекционни пропагандана халкъа боахама специалисташ, Іилманхой, юристаш, лораш, педагогаш юкъеозаш а. ХІанз «Знание» общества районни организаце членех 60 процент коммунисташ ба. Дуккха дукхагІбараш лакхера дешар дийшан пхе шерал совгІа лекционни балха стаж йолаши ба.

Фуд цу дерригне лекционни пропаганда тоаяра денивар? Цу хаттара жоп луш алхха шиі организаце балхара масалаш доаладергда аз. Нохч - ГІалгІай педагогически институте наггахьа мара ешацар лекцеш, цар чулоацам кІоарга бацар.

ХІанз укхазара гІулакхаш белггала тоалуш хувцаденнад. «Знание» общества районни организаце общественно-политически тематиках лекцеш ешара даькъера ахане совгІа йола заявкаш педагогически института преподавателашеи Іилманхошеи кхоачашъю. Лекционни пропаганде дакъа лоацаш ба дукха ця эшаш берригa Іилмай кандидаташи доктораши. Укхаза дика вІаштІехьдаьккхад рецензеш елга, методически материалаши тексташи кийчъелга. ШоллагІча шера болх беш я къонача лектора школеи вузашта юкъера халкъий доттагІала университети. Цу балха боккъонцара энтузиаст а хинна дІаэттай «Знание» общества юкхьанцарча организаце председатель, экономически Іилмай кандидат Гретта Леоновна Авагян. Районе меттел, Грозне а республика а районашка бовзаш ба лектораш — пединститута преподавателаш философски Іилмай кандидат С. Баранец, педагогически Іилмай кандидат Н. Коптева, исторически Іилмай кандидаташ Т. Муталиев, Х. Саидова.

Кхы а доккхагІа дика хувцамаш хиннад ГрозНИИ лекторски коллектива балха юкъе. Укхаза практически берригa Іилманхой ба лекционни пропаганде болх беш, вІаштІехьдаьннад лекцей чулоацам тоабе, цІенхаштта лелабу методически болх, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене заводашкарча халкъа университеташка занятеш ю. «Іилман денош» чакхдоах. Лекционни болх тІехдика лелабарца бовзаш ба ГрозНИИ Іилманхой химически Іилмай доктор С. Хаджиев, «Знание» общества институтерча юххьанцарча организаце председатель, технически Іилмай кандидат В. Фадеев. ГрозНИИ лекторий коллектива еннай «Знание» Еррисоюзни общества правлене грамота.

Лекционни пропаганда тоаеш эргайоаккхача цхьаькха цхьа лоархІаме гІулакх а чакхдаьккхад — хьалхе а паспортизаци яьй аудитореша. ХІара аудиторе увттаю квартале, ах шера, шера лекцеш ешара планаш-графикаш. Уж кийчъеча хана къоастаю къахьегамхошта дукхагІа хьаштдолаш йола тематика.

ХІанз ешача ерригача лекцейх 60 процент общественно-политически тематикана, марксизма - ленинизма, дегІаенача социализма лоархІамеча дешашта, Коммунистически парте а Советски правительства а документашташта хетаяь я.

Лакхбенниаб Іилман-технически темаех, производстве хьалхалаттарий а новаторий а опытах, къахьегам вІаштІехьбаккхарен цунна стимулировани ярен дешаех лекцеш ешара боарам. Масала, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химзаводерча «Знание» общества юххьанцарча организацера аханел совгІа бола лектораш тайп-тайпарча экономически дешаех лекцей ешаш ба. Заводе вІашагІъелла болх беш я экономика Іомаеш йола халкъа университет. Цига занятеш чакхйоах предприятей специалисташа, кулгалхоша.

«Знание» общества Заводской организаце болх беш я хьехамчий совет, цо новкъостал ду къонача лектораштa аттa боаца лектора болх караберзабе. 30 къона лектор ва хьехамчашта тІачІоагІаь. Закон а хинна дІаэттад лекцешка коллективно ладувгІилга, царна рецензеш яр, «Знание» общества районни организаце секцешка цар теоретически а методически а боарам бувцилга.

Цхьан дийнахьеи цхьан шерей чакхдаккха йиш йоацаш чоалхане гІулакх да лекционни пропаганда тоаеш эргайоаккхилга. КарарЧеи хьатІадоагІачеи шерашка чакхдаккха лерхІ оаха эшшача боараме лакха говзал йола лекторий кадраш кийчъелга. Цунна а ха эш, нах хьахаржа, Іомабе беза. Кхы дІахо а чІоагІъе еза лекционни пропаганда база, тоае еза методически балха ерригa формаш.

Хала хете а, эсала леладу районе лектораш - атеисташ кийчбелга. Ерригa къахьегама коллективаши нах баха моттигаши чулоацаш дІахо дахьа деза лекционни аудиторешта паспортизаци елга.

М. АРСЕМИКОВ,
КПСС Заводской райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

1985 ШЕРА 5 ИЮЛЕ КХАЧЧАЛЦА РЕСПУБЛИКА БОАХАМАШКА ДОАКЪАРАШ КИИЧДАРАХ ЙОЛА

СВОДКА

(эзараш тоннаш)

Районаш	Йол: План	Йол: Кийчъяьй	Сенаж: План	Сенаж: Кийчъяьй	Силос: План	Силос: Кийчъяьй	Баьцв хьоар: План	Баьцв хьоар: Дакъухаа
Ачхой-Мартановски	3,2	0,551	4,0	4,000	31,0	4,540	1,0	0,160
Веденски	11,0	1,650	0,7	—	15,0	4,608	0,1	0,051
Грозненски	24,1	11,138	20,1	7,444	118,6	7,581	5,7	0,844
Гудермесски	7,3	4,568	3,0	6,310	29,9	1,334	0,7	0,080
Малгобекски	7,3	3,791	1,4	2,880	28,8	2,500	0,7	0,220
Надтеречни	16,2	10,110	4,6	9,450	55,4	9,140	2,5	0,315
Назрановски	7,3	1,335	7,0	8,350	55,6	10,628	1,8	0,085
Наурски	33,8	17,182	3,8	3,839	75,1	2,095	3,7	1,211
Ножай-Юртовски	12,1	1,693	3,9	2,758	10,0	0,483	0,2	0,080
Советски	10,7	0,172	1,4	0,180	12,7	0,180	0,1	0,075
Сунженски	12,0	2,684	13,3	15,279	115,0	1,820	2,5	0,695
Урус-Мартановски	4,0	1,729	6,0	4,509	40,2	0,380	1,3	0,347
Шалински	7,3	4,500	3,3	—	50,0	2,600	1,5	0,262
Шелковской	40,2	20,773	5,2	4,398	81,0	16,533	13,0	3,852
Республике гІолла		82,531		70,197		64,922		8,627

Тхоай деша дай да

КІаьдбенна боллаше а сайрийна болх чакхбаьлча доакъар Іалашдара месячника план ювца кхай тІарча стане гулбелар доакъар кийчдара вІашагІъеллача отряда болхлой. Цунга хьежжа Іалашъе езаш яр йиъ бІаь тонн йоли ши бІаь тонн сенажи. Къамаьлаш дукха ца деш, шоай таронашка а хьежа, соцам бир месячника план тІеххоачашъе а кийчдаь доакъар дика хилийта а.

ДІа-хьа къасталехьа. Іийса, отделене управляющи а ма вий хьо, хІанз укхаза лаьрхІар чакхдаккха вай безам бале сенаж йоллара оаха хьокхаш йола буц дІакхахьара шозза дукхагІа техника хилийта еза Іа, кхоанарча дийнахьа денз аьнна, аьлар механизатора коммуниста Абдулаев Висхана. Цо аьнначоа раьза хилар кхыбола нах а. ХІаьта механизатораша даь декхар шоллагІча дийнахьа дизза кхоачашдир Магомадов Іийсас. Бутт хьалха хилар из дерригa а. Дагалаьцар тха отрядо толаме кхоачаш а дир.

Июнь бутт болалуш кІоагашка чуеллар эзар тонн силос. Из ерригa цхьоалагІча сортах хилара тешал дир «Госкомсельхозтех н и к а» Надтеречни района отделене лабораторе заведующе Пильщина Валентинас.

Иштта дика хилар йол а. Из 450 тонн гаргга Іалашъяьй.

Уж толамаш даха геттара доккха новкъостал дир тха механизатораша люцерна хьокхаш хинача Абдулаев Ильяса, Насуханов Хьасана, Абдулаев Висхана, хьекха моша доакъар, кийчъяь йол машинаш тІа, тракторий лафеташ тІа йотташ хинача Вотолов Рамзана, кхычар. Норма ши бІаь процент кхоачаш ца еш ди дІадахийтацар царех хІаране.

И. НАСУХАНОВ,
Надтеречни района «Озерный» совхоза механизатор.

Москваца керда вIашагIкхетар хургда

Москве хулача кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестивала культурни программе дакъа лаца йоккха сийле кхаьчай Казахски ССР иллеи халхареи Паччахьалкхен ансамблага. 1957 шера Москве хиннача Дерригдунен фестивале ансамбла еннай дото медаль. ХургЙолча планета кьонала форума коллентиво кийчъяьй. дикагIдела халкъа иллеш, халхараш, хIанзарча композиторийи хореографийи произведенеш юкъехьош, керда, оригинальни программа.

СУРТА ТIА: «Саяхатта» (юртара къаман цIей) яхача вокально - хореографически композице фрагмент я ансамбло гойташ.

Г. ПОПОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Хабарех гIулакх хилац

Геттара во лел СурхотIа яхача юрта наха хьаяздаь газеташ, журналаш, кепайоазон кхы тайпа изданеш царна дIакхахьара болх. КIира эггара дукхагIа цкъа мара почта ягIац тхона, яхаш леткъаш бар цу юртара нах.

Кхыметтел телеграммаш а шин-кхаь денна гоайий мара яхьац цкъаза.

Техкача гучадаьлар цу ла йиш йоацача гIулакхий бахьанаш.

СурхотIа 1190 цIа да. Цига бахача наха газеташ, журналаш, телеграммаш дIа-хьа кхахьара укхазарча почтови отделенена штатагIа кхо саг веннав. Уж таа а мегар, цхьа-бакъда, болх беш цхьа саг мара вац хIанз — Муцольгова Зайнап. ХIанад из иштта?

— Юрта цун цхьан оагIорахьара вокханга дIакхачалехьа пхи километр гаргга кикъ бе беза, — йоах СурхотIарча халкъа депутатий юрта Совета исполкома председатела Гиреев Мустафас. — Иштта лела хала доллаше а почта дIа - хьа кхахьара цхьаккха тайпа транспорт лац наха. Говр лургья яхаш-м дувц района бувзама отделене. цхьабакъда, цу хабарех гIулакх хулаш, дац. Шек вац Назрановски района бувзама отделене начальник Б Цолоев а. Из бахьан долаш почтальоналла тхо долча болх бе хьавена саг, лела геттара хала доландаь, дукха ха ялалехьа дIавода.

Укх шера «Грозненский рабочий», «Путь Ленина» яха газеташ яздаьлар «Маяк» совхоза болхлочо Аушев Iусмана. Цхьабакъда, хIанз а цхьаккха газет ийцадац цо. Цунна бехке юха а района бувзама отделени я. Совхозо хьаяйта спискаш района бувзама отделенера ший ханнахьа СурхотIарча отделенега дIаенна хиппалларе из нийслургдацар.

М. ХАМАТХАНОВ.

Республика экранаш тIа

«ТАМАШНИЙ ГIАЙРЕН КЪАЙЛЕ»

..XIX бIаьшере чакхйоалаш дошув лехаш волча Таскинара экспедици вIашагIйол Спенсера яхача яьсача гIайрен тIа яхийта. Царна цига сокровищаш корайоагIа. Бакъда, вулкан гIаттар бахьан долаш уж маьхаленаш цигара хьая вIаштIехьа далац. Цу ханна Сан-Францискорча аукционе из гIайре ший доалахьа ерзаю Колдеруп яхача цхьан миллионеро, цига сокровищаш йий а ца ховш.

Цунах лаьца да испански кинематографистий из керда фильм. Фильм даькккад Жюль Верна произведеней мотивегIа.

«ПАРАШЮТИСТАШ»

Дукха моттигаш нийслац кинопробаш йолча хана актерага «Кхоссаволалургвий хьо?» аьнна хоатташ. ХIаьта из хаттар дора ер керда фильм даккха актераш хоржача хана. Кхоссаяла ховш яр керттера роль ловзаьа Александра Яковлева а, кхыбола дуккха а актераши операторاши а.

ХIаьта фильма автораш — сценарист Эдуард Шими режиссер Юрий Иванчуки даим спортсмений - парашютистий яхьаш йолча ухаш бар. Фильме мел гойташ дараш вахарцара хIамаш да, цудухьа экрана тIа айхьаза доаццаш доахар уж.

Фильма турпал Зинаида Гостилова парашютни спортага кхоачаяьр безам бар. Фегарча операторца Сергей Алейхинца хина безам.

...Эзараш болча зрителашта тIагIолла йода вертолет. Гуш доацача такагIа цунна тIехьа йодача Зинаидас ший искусствоца зрителаш а судьяш а цец а боахаш чоалханеча акробатически фигурай сери кхоачашъю.

..Денал дола ноI дукха хIама ца эшшаш дунен чемпионка я. Цунна дага а дац дукха ца говш уназарча событешта юкъе ше нийслург ма йий аьнна. М. Горьке цIерагIча киностуде даькккхача цу картине ролаш ловзаеш ба Б. Невзоров, Елена Еланская, Владим Бирюков, кхыбараш.

«АПЛОДИСМЕНТАШ, АПЛОДИСМЕНТАШ...»

Актриса вахарах, цун кинематографически кхелах дувцаш долча кердача фильма Iалаьмате чIоагIа зрителий теркам тIаозаргба аьнна хет тхона. ...Музыкальни фильме тIехдика дебют, къона йоллаше а цIихеза хилар бакъда, тIехьагIо сийле лохлуш йоагIаш. — Цу тайпара да фильма турпалах Гончарова Валерияйх долча дувцара предистори. Бакъда, актриса шийна цхьан хана толам бенача иллей-халхара стихие юс — амма, хIанз эстраде. Сценал арахьа вахара цатоамаша матара йига, къона йоаца кхалсаг я из. Цун интенсивни чурча творчески вахаро кхы а йоккхагIа паргIато дIаех, но кхетаду актриса хиларах тарра, хIанз ше дечул дукхагIа де ший таро хилар. Из дог тийша я цIенхаштта ролаш шийга ловзалургхиларах.

Цу фильма сценари Виктора Мережкос язъяьй Гурченко Людмилайна лаьрхIа. Фильма турпал вахара итог е мегаргйолча ханага кхаьча я. Из фильм оттадаьд «Ленфильм» яхача киностуде режиссера Виктор Бутурлина. Гурченкоца цхьана фильме ролаш ловзаю Табаков Олега, Волкова Ольгас, Филиппенко Александра, кхыбараша.

В. КОВАЛЕВА.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка лелара бокъонаш тIа дIаяздаь да: подвесной двигатель боацача велосипедаш тIа наькъашка лела бокъо лу 14 шерал кIезигагIа йоацаш ха кхаьчача кхелетарашта. Бакъда, 14 шу даьнначул тIехьагIа а наькъашка лела бокъо лац велосипедиста йола наькъашка лелара бокъонаш ховш веце. Дуккхача дай-ноаноша, къаьстта юрташка бахачар, тIехьаленех уйла а ца еш, шоай зIамигача бераша ийю велосипедаш.

Сунженски районе Ассиновская яхача станице цхьан улица тIа велосипед хехкаш лийннав 11 шу даьнна Андрей Гориков. ДIаоттаяь латтача трактора тIехьашкара цIаьхха араийккхача цунна тIакхийттай духьалйоагIаш хинна автобус. Цу тIа ваьгIача Сунженски АТП водитела А. А. Хамзатова, хатар ца хилийтара шийна могар даьдале а, кIаьнк чIоаггIа лоза а веш больнице кхаьчав.

Доккха хатар хиннад хьалхавалара бокъонаш телхаяр бахьан долаш Гудермесски районе. Сайрийна, 17 сахьат доаллаш, «Терек» совхозе болх беш воло З. А. Юсупов ший «Жигуле» тIа Ростов — Баку яхача наькъа тIа хьавоагIаш 831 километр йолча кхаьчача хана шийна хьалха йоагIача машинал хьалхавала веннав. Наькъа аьрда оагIорахьа ваьнна из тIакхийттав духьала йоагIача легковой автомашинаца. Из бахьан долаш хиннача автоаваре цхьа пассажир вийнав, 8 сага хала човнаш яьй.

Ха яхача хана водителаша шоай автотранспорт лалла еза наькъаш лелара кхерамзле лораергйолча сухалла. Геттара сиха машин лаллар кхераме да, хIана аьлча, фарапа дIатохаш йолча сердалоно сийрдаякккхац наькъа белггалара цхьа участок мара, цудухьа цIаьхха духьала цхьа моллагIа хIама нийсъелча дукхагIйолча хана ший транспортни средство соцае карагIдалац из лоаллаш волча водитела, цудухьа каст-каста авареш нийслу наькъашка.

Шелковской районе бийсана Астраханскi областа Нариман яхача городе вахаш вола М. М. Маджидов Кизляр — Моздок яхача новкъа водаш 456 километре кхаьчача хана ший «Москвич» тIатехай наькъа йистте латтача, водитель Н. М. Баймурзаев волча, «Сельхозтехника» Шелковской районни отделене доалахьарча грузовой автомашинана. Цу аваре хиннача халача човнех 2 саг веннав, 2 саг чIоаггIа лозаваьв.

Чакхдаьннача кIирагIа (27 июне денз 4 июле кхаччалца) Нохч-ГIалгIай АССР наькъашка хиннай 32 автоавари. 9 саг веннав, 44 сага хала човнаш яьй.

НГIАССР МВД ГАИ.

Спорт

Воронеже чакхдоалаш да хьежоргах топаш еттарах дола 5-гIа Ерригроссийски юртара ловзараш. 32 командана чувоагIача толамаш доахача 250 сагах 4 вакал Нохч-ГIалгIайченера вар. Сийлен пьедестала гIехлакхача лагIа тIа ваьлар тренера А. Саркисяна воспитанник «Урожай» ДСО-ра СССР спорта мастер Николай Захарченко. Вижа уллашехьа малокалиберни топ кхувсаш, но 600 очкох 590 очко яьккхар. Кхаь тайпара: вижа уллаш, уралатташи гора латташи топ кхоссарах цо шоллагIа результат гойтар. 4-гIа сийлен моттиг яьккхар Олейников Сергея Дешара - тренировочни сбораш чакхъяьлча А. Захарченкос яхьаш дIахохьоргья Ерригсоюзни юртарча ловзарашка.

* * *

Укх деношка Перме чакхъяьлар «Спартака» ДСО Центральни Совета нек дарах йола первенство. Вай мехкахо, мехка кхелетарий сборне член Игорь Шейко юкъевахa йола РСФСР хьалхара команда котъяьлар. Вай республика 4 вакал: Василий Дубинин, Арнольд Никитин, Сергей Симаеви Дмитрий Скуловн юкъе а волаш йолча РСФСР шоллагIча команда кхоалагIа моттиг яьккхар. 25 июле Кишиневе чакхъяргья Лариса Федоровна Муравиикайи Александр Павлович Панковеи воспитанника № 41 йолча школа нйслагIча класса дешархочо Игорь Шейкос лакъалоацаш йола Советски Союза первенство. Вай цхьаькха пловец, ткъоалагIча школа дешархо Владимир Логашкин дешара - тренировочни сбораш чакхъьнначул тIехьагIа дакъа лоацаш хургва Прибалтике хургйолча СССР первенстве. Цул тIехьагIа Советски Союза сборнена юкъе а волаш, мехка сий лорадеш хургва Чехословаке «Дружба-85» яхача халкъий яхьашка.

Т. СОКОЛОВА.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

6 ИЮЛЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. «Са безаме игрушка» яхача темах асфальта тIа дийхкача суртий конкурс. 19.00. КСМ-2 клуба художественни самодеятельноста концерт. 20.30. Документальни фильмаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 19.00. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. 20.30. «Вайна даха новкъарло еш бараш» яха сатирически киноэкран.

Пролетбата культура ЦIа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр.

7 ИЮЛЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. Массови ловзараш, викторинаш. 15.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. «КПСС — Советски халкъа авангард» яха лекци. 19.00. Пролетбата культура. ЦIен художественни самодеятельноста концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Болх беш я «Фаьлгийн приключенейи дунен тIа» яха киноклуб. 19.00. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. 20.30. Болх беш я «Атеист» яха кинолекторий.

Пролетбата культура ЦIа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 20.00. Болх беш я «Славяне» яха дискоклуб.

Къахьегама семестр дIайолае...

Республикерча дешара заведеней гIишлон отрядаш накъаяхара хетаяь торжественни митинг хилар селхан город Грознерча В. И. Ленина цIерагIча майдан тIа.

Кагирхой деналга, низага хьежаш я СибарегIара гIишлош, буровойш, Iаьржача форда йистера мах бу точкаш. Нохч-ГIалгIайчен кхаш, консервни заводаш.

ХIанзара семестр ткъаь цхьоалагIа я. Хьалхарча 20 семестре 50 миллион совгIча сома маьхa балхаш даьд. Уж я керда заводаш, школаш, берий бешамаш, консерваш хьаяь эзараш килограммаш йола баьцадаараш, сом. Боарам а боацаш дукха ла шоай мехка кагирхоша даь гIулакхаш.

...«Педагог-85», «Даймохк-85», «Медик-85», «Кооператор-85» — уж йоазош тIадола курткаш тIа а ювхаш, кийчбенна шоай отрядашца латт къона, низ бола кагирхой. Хьалхашка латтача къахьегама экзамено хIаране физически а моральни а низ гучабоаккхаргба, цо дог айдаь, бIаргаш сийрдадаьнна ба уж.

Массехк сахьат даьлча наькъагIа баргба кагирхой. Студенчески отрядаш накъа йоахаш къамаьл дир Советски Союза Турпала, «Родина» совхоза директора П. М. Крутова.

ЧИГПИ ССО командира Радуева Селимас аьлар, парте, тхоай дешара заведенеша бенна тешам боабергбац оаха. Низ ца кхобеш къахьегаргда, Iомадаьр, дикагIа мел дар тхоаща вахара новкъа хьаэцаргда.

ГIишлон отрядашта хьалхашка къамаьл дир ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Л. Касаева.

Митинге дакъа лоацаш хилар парте областной комитета секретарь З. А. Яндиева.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ЦIи ялара кхерамзлен правилаш

АВМ-0,4, АВМ-0,65, СВ-1,5 агрегаташ дIаоттаеш, цар болх беш, . витаминни баьца хьоар леладеш цIи ялара лоравалара

БОКЪОНАШ

I. Юкъара положенеш.

1. Баьца хьоар доаккха АВМ-0.4 агрегаташ латтача цехашка, хIаьта иштта баьца хьоар леладеча моттигашка а цIи ялара духьалара бокъонаш кхоачашъяраи Госпожнадзора органаша дIадехараш ханнахьа чакхдахараи бехктокхаме ва боахама кулгалхо.

2. Агрегаташца болх беш бола нах хила беза цар устройствои болх бара бокъонаши Iомаяь а, хIаьта иштта Iомалуш цIера - технически минимумах чакхбаьнна а.

3. Баьца хьоар кийчду агрегаташ (АВМ-0,4, АВМ-0,65, кхыяраш) дIаоттаяь хила еза кхоаленашта кIал, е ценаши яйгача гIишлон конструкцей тхови болча помещененшка. Лотаяла йиш йола конструкцеш цIера духьаларча хIамашца обработка яь хила еза.

4. Агрегаташ дIаоттаяь моттигаш хила еза кхыдолча производственни а хьайбаш леладеча а гIишлошта 50 метрал, гIожа доакъараш латтача моттигашта — 150 метрал, хIаьта агрегаташта эназа емкосташта 20 метрал гаргагIа йоацаш.

5. Емкоста тIара агрегата тIа хьайоагIа доагора провод хила еза толхоргйоацаш дIакъайла а резервуари агрегати йолча дIакъовлаш вентилаш йоахкаш а.

6. Агрегат электросетах дIахотта еза, хила йиш йолча нагрузка лоархIам а беш.

7. Управлене шкафа тIа хьабоагIа а, цигара агрегата электрооборудованега дIабода а тока кабель хила беза, механически толха ца байтара доагори кхы хIамаши цох дIа ца кхетийтара лаьрхIа тIа металлически турба йоаллаш.

8. Агрегаташ латтача чура электрооборудовани а электропроводка а кийчъяь хила еза ПУЭ-х II-IIа классах цIера кхерам болча моттигашка санна.

9. Цеха а баьца хьоара склада а доазон тIа хьалъяь хила еза цIи йоаяра лаьрхIа 100 кубически метрал кIезигагIа доаца хий латта моттиг.

II. Агрегаташа болх беча хана цIера кхерам ца хилийтара дIадехараш.

10. Электрооборудовани технически нийса вIаштIехьъяьккхаи агрегаташ техничесски нийса а цIера кхерам боацаш а болх беш хилийтаран хьалхара бехктокхаме ва боахама керттера инженери агрегатаца болх беш вола машинист-механики.

11. Агрегата тIа болх бе бокъо лац цIера духьалара инструктаж янза болча сушильщикашта-машинисташта.

12. Болх беча хапа цеха улув латташ хила еза электронасос е цIи йоаяра йола мотопоппа, 60 — 60 метр, дIаьха пхьошаши распылителаши а йолаш.

13. Агрегато болх беча хана болх баь яьннача газий температура 100°С лакхагIа хила йиш яц, хIаьта впрыска давлени хила ягIац 6—10 кг/см² лакхагIа.

Форсункай болх нийсбе беза буц тIаьда хиларга хьежжа. Йокъаеча баьцах дIакхетаргболаш хила йиш яц цIера ала.

14. Йокъаьча баьцага циклон дIа ца къовлийтараи из лотаялара кхерам ца хилийтаран тIаьда буц теда еза 30 мм йолаш. ца хаддаш агрегата чуяхийта бокъо яц.

15. Хьалха дика фо техачул тIехьагIа мара хьаллотае бокъо яц камер чу цIи.

16. Агрегато болх беча хана подшипникаш йIоахлой хьежа веза, 60°С дукхагIа уж йIоахъялийта бокъо яц. Болх беш йола агрегат сушильщика-машиниста тIахьожам боацаш йита бокъо яц.

17. Йокъаеча барабана чу е циклона чу буц лотаелча, агрегата болх соцабе беза. Циклона, барабана чура йокъаеппа буц цIенъяь дIаяккха еза. Цу тайпара моттиг нийсъелча. болх юха дIаболабе бокъо яц, Iовкъарах Iо цIен а яь агрегата дика фо техачул тIехьагIа мара.

18. Агрегата чура хьаьккха кIур ухаш йола буц, цIи йоа а яь. болх беча моттигера дIаара а яьккха, цхьа метрал кIезигагIа кIоарга боацача лаьрххIа цу гIулакха баькхача кIоага чу Iойийлла еза.

19. Агрегата болх соцабе беза электродвигателашка е болх дIаболаболийташи соцабеши йолча аппаратура чу кIури цIии хилча, механизмаех хIама кагъелча, двигатела обороташ белггала лаьгIъелча, е из чIоатгIа йIоахъелча.

20. Агрегата чу йокъаеча баьцах яьнна цIи йоае декхарийла ба укхаза болх бераш. ЦIи йоаелга дIадахьа деза агрегатах пайда эцара бокъонашка белгалъяьккхача порядках. Сийгаш дIа-хьа ахийтеи, болх беча моттиге а цунна улув а латтача доагора, кхыча хIамашта, лоалахарча кхыча гIирсашта цIи дIатIакхачийтеи бокъо яц.

21. Буц йокъаеча барабана чу цIи яьнна моттиг нийсъелча эггара тIехьа араьннача продукцех 150 килограмми цIи йоаьчул тIехьагIа эггара хьалха арайоагIача продукцех 200 килограмми хьа а къоастаяь ше къаьстта цIера кхерам боацача моттиге лоаттае еза 48 сахьата.

22. Агрегаташ дIаоттаяь моттигаш хила еза юххьанца цIи йоаяра гIирсашца Iалашъяь: гIум чуйола шин бешкаца, 4 ведарца, 3—4 огнетушителаца, 4 белаца, лоамеца.

23. Балха сезон йолаялалехьа лаьрххIа тахка еза ерригача электропроводка изоляци.

III. Баьца хьоар леладеча цIера кхерам ца хилийтаро дIадехараш.

24. Баьца хьоара складаш хила йиш я шоаш къаьстта хьалъяь а, юкъе цIи ялара духьалара пенаш долаш кхыча гIишлонех дIахетта хьалъяь а. Дика вентиляци йолаш хила деза складаш чуйола цIеношка.

25. АВМ-4 агрегаташа кийчдаь баьца хьоар 48 сахьата лоаттаде деза йийллача моттигашка е кхоаленашта кIал. Цу хана цхьа мугI мара боацаш дадаш хила деза хьоар чудола галеш. 48 сахьата иштта лоаттадаьчул тIехьагIа мара бокъо лац баьца хьоар складашка дIаоттаде.

26. Хьаарахецацашехьа баьца хьоар кхыча боахамашка дIадохьийташ хилча, из дIахьош волчунга кулг яздайта деза. 48 сахьата йийллача моттиге а кхоаленна кIал фега ца лаьттача из складе дIаоттаде бокъо йоацилга дIахойташ. Цу гIулакха лаьрхIа ше къаьстта журналаш хила деза баьца хьоар кийчдеча пункташка.

27. Складашка дIаоттадеча хана баьца хьоара штабелашсаьнаш хила деза шин метрал лакхагIа доацаши, цхьан мугIар тIа ши гали долаши. Галей мугIарашта юкъе мукъа моттиг хила еза цхьан метрал кIезигагIа йоацаш. Iодекха баьца хьоар лоаттаде вIалла бокъо яц. Баьца хьоара штабелашка хьежа веза дийнахьи-буси цкъа хIаьта а.

28. Цхьан дийнахьа кхоачам балла мара баьца хьоар леладе бокъо яц хьайбаш латтача моттигашка.

29. ГIаьле озеи гучахьара цIи хилийтеи бокъо яц баьца хьоар латтача моттигашка.

30. Лампаех пайда эца бокъо яц, уж лораяра колпакаш йоацаш. Хьоар чудолча галей штабелашта ах метрал гаргагIа хила бокъо яц лампаш.

31. Витаминни хьоар латтача складе кхы хIамаш лелае а, хIаьта кхыча хIамашта лаьрхIача моттигашка хьоар лоаттаде а бокъо яц.

32. Баьца хьоар складе дIаоттадеча а леладеча а цIера кхерама дIухьалара бокъонаш кхоачашъяра бехктокхаме ва склада заведующи, кладовщик.

IV. ЦIи яьлча де дезараш.

33. ЦIи яьнна моттиг хилча, Iалаьмате сиха пожарникаш хьабехара эшар де, болаш болча кхоачамца цIи йоаеи, агрегата болх соцабеи, хIаьта иштта лотаялар кхерам бола оборудовани а материалаш а дIаараяхеи декхарийла ба баьца хьоар доаккхача пункта болхлойи кхы цига нийсбеннараши.

Нохч - ГIалгIай АССР МВД пожарни охрана управлени. ВДПО республиканский совет.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 ИЮЛЬ
ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КООПЕРАЦЕ ДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Халхарий цIов». Концерт.
9.05 — «Юртара каникулаш». Телевизионни документальни фильм.
9.35 — «Цирк массанешта деза». Свердловскера передача.
10.30 — «Музейшкеи выставочни залашкеи гIолла». Львовски суртий галерея.
11.10 — Тахан — дунен халкъашта юкъера кооперацe Ди.
11.40 — «Моаршал, фестиваль!». Концерт.
12.15 — «Ер шоана могаргда»
13.00 — «Къахьегамга хьежжа сий а ду» яхача циклцара. «Конкретный заказ» яха телевизионни документальни фильма премьера (Новосибирск).
13.30 «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йолча дунен халкъашта юкъерча телевизионни программай VI фестиваль. «Кипрски кхел» (Кипр).
14.00 — «Дезали школен».
14.45 — Хьай дагалоацамга хатта» яхача документальни фильма премьера. 1945 ш. хиннача Коталон парада доакъошхоех.
15.35 — Кхоана — фордеи хии флота балхахой Ди. Дакъа лоацаш ва РСФСР хи флота министр П. В. Багров.
16.05 — «Хьасташ». Передача ер я СССР халкъа артистка Н. К. Мешко.
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — Политически обозревателa В. П. Бекетова къамаьл.
17.10 — «Мультфильм».
17.25 — «Правилаш йоаца тIом». США-ией, Малхбузен Европаи Японеией юкъера торгови вIашдухьаленаш.
17.55 — ДIалокх Дунен юкъерча конкурса лауреата Т. Т. Бунина (фортепьяно).
18.25 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
19.25 — Кердадараш».
19.30 — «Дерсу Узала». Художественни фильм. 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Халхара ритмашка». Эстрадни передача.
22.15 — Теннис. Англера передача.
23.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — Телевизионни документальни фильмаш: «Лоаман Алтай гIолла нувра чу хайна», «Иштта ловзар — футбол».
9.05 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
9.35 — «Вай беш».
10.05 — Донецки филармоне симфонически оркестра концерт.
10.35 — Казахски телевиденe программа.
11.55 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
12.05 — «Таганрога дийна дагабоалам». Телевизионни фильм.
12.20 — «Шоана, кхалнах» (нохчий меттала).
12.50 — «Кхаш тIа иллеш дек (нохчий меттала).
13.20 — «Путешественникий клуб».
14.20 — «Лидия». Телевизионни художественни фильм (Югослави).
15.50 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени».
16.05 — «Оршот — мукъа ди» Пермски суртий галереях дола документальни фильм.
16.50 — Дзюдо вIашагIлатарах йола СССР чемпионат.
17.25 — Художественни халхара коллектива концерт. Харьковера передача.
17.55 — «Кинохьежачун спутник».
18.40 — «Москван музыкальни цIенош». «ЗIамагIча Молчановие. Арсеньева йолча...».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Могашле».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кхерам». Телевизионни художественни фильм.

7 ИЮЛЬ
ФОРДЕИ ХИИ ФЛОТА БАЛХАХОЙ ДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Ширача инструментий къонал».
9.00 — «Уралочка» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
9.20 — «Спортлото». 27-гIа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Ералаш» яха берий юмористически журнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — Фильм — берашта. «Свистать всех наверх».
15.10 — Тахан — фордеи хии флота балхахой Ди. Дакъа лоацаш ва СССР фордеи хии флота министр Т. Б. Гуженко.
15.40 — Фордеи хии флота балхахой Денна хетадаь концерт.
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — «Путешественникий клуб».
17.30 — «Илли оал В. Кунченкос».
17.40 — Мультфильмаш.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Халкъа кхоллам». Телевизионни обозрени.
19.30 — «Кердадараш».
19.35 — Б. Барток. Оркестрцарча альтана лаьрхIа дола концерт.
19.50 — «Дерсу Узала». Художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Футбольни обозрени».
22.05 — Теннис. Англера передача.
23.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!».
8.15 — «Санъердаме нотнаш».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — Фордеи хии флота балхахой Денга. Документальни фильмаш.
10.00 — Г. Вавилова камерни произведенеш.
10.40 — «Курс — интенсификаци». Телевизионни документальни фильм.
11.10 — Мультфильмаш.
11.40 — «Эзоп». Художественни фильм.
13.25 — «9-гIа студи».
14.25 — «Алхха цхьа ди». Фильм.
14.35 — А. Румовской - Махниковской йоккхий ролаш.
15.10 — «БIаргашта гушдар —теша халадар».
16.10 — «Дунен кагирхойи».
16.45 — «Гета, кIомал, хо...». Iилма-довзийтара фильм.
17.00 — «Мишта чIоагIлора болат». Ялх сери йола телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери. «Одоление».
18.05 — Дзюдо вIашагIлетарах йола СССР чемпионат.
18.35 — ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински премe лауреаташ. Г. Свиридов.
19.30 — Волейболах йола дунен халкъашта юкера турнир. Кхалнах.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йолча дунен халкъашта юкъерча телевизионни программай VI-гIа фестиваль. «Кипрски саг йоалаяр» (Кипр).
20.45 — «Тамашийна фордаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кемаш, гудокаш а етташ, дIаух». Художественни фильм.

РАДИО

6 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Общество и закона» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Къонал» (эрсий меттала).
11.30 — «Вахара лард». Очерк (эрсий меттала).
12.40 — «Малар мелалга—из зулам да! «ЦIи йийна кхуврч». I. Шайхиев. Хинначох дола дувцар (нохчий меттала).
13.00 — Роклама (эрсий меттала).
15.15 — «Вай доттагIа Iалам» яха радиожурнал (эрсий меттала).
15.45 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала).
15.55 — «Ашарий почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — Наькъаш къаста самукъане моттиг. Оперетта оагIош тIа гIолла йола радиокомпозици.
17.38 — Ашугий иллеш.
18.16 — С. Цугаева ашараш.

7 ИЮЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» республикански газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» республикански газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана дукхаеза ашараш» (эрсий меттала).
11.20 — КIирандийнахьара ашарий программа (эрсий меттала).
15.15 — «Вай лоалахой болча». Къулбаседа ХIирийчера передача (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьный глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — Иллеца доттагIал дераштa дола концерт (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Литературно - музыкальни композици.
18.44 — Чекераевас кхоачаш ду иллеш.
19.13 — Моттигерча композиторий произведенеш.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 19—24, Грозне 22—24 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 15—20 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ02165. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3328.